Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

1921 оной ... гарана | № 60 (16583) | 1984 оной мартын 11, воскресени | Сэн 3 мүнгэн.

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ

У К А З

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЫЕ ЗАРЛАХА ТУХАЙ

СССР-эй Конституциин 124-дэхи статьягай үндэһөөр СССР-эй Верховно Соведэй Президиум иигэжэ тогтообо:

Совет Социалис Республикануудай Союзай арбан нэгэдэхи зарлалай Верховно Соведэй нэгэдэхи сессиие 1984 оной апрелиин 11-дэ Москва хотодо зарлаха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын Нэгэдэхи орлогшо В. КУЗНЕЦОВ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь Т. МЕНТЕШАШВИЛИ.

Москва, Кремль.
1984 оной мартын 7.

АЖАЛАЙ ТҮРҮҮШҮҮЛ ХЭВРЭНЭ

…ГЭДӨӨ …Н БАЙХА

Герой Л. Н. Ахметвалеев, А. А. Мартышин болоод олон тоото инженер техникүүднай залуу үетэнөө ажалай онол аргада, түрүү дүй дүршэлдэ һургажа ябадагынь тон һайшаалтайл.

1969 ондо Эрхүүгэй авиационно-техническэ училищи дүүргээд, Улаан-Үдын авиапредприятида хүдэлхөөр ерээ бэлэйб. ИЛ-14 самолёдто бортмеханигаар ажалайнгаа намтар эхилээ һэм. Тинхэдээ агаарай онгосонуудые жолоодохо талаар мэргэжэл шадабари ехэтэй Б-Г. Цыденов, З. Н. Дамбаев, Ф. Ф. Абрамов гэгшэдэй хүтэлбэри доро мэргэжэлэйнгээ нюусануудые шудалаа бэлэйб. Үнгэрһэн үе соо нилээд хүдэлмэри хэгдээ. Мүнөө дүй дүршэлөө залуушуулда дамжуулхые оролдоноб. Орёо оньһон түхеэрэлгэтэй агаарай онгосо жолоодо жо һурахын тула үргэн ехэ мэдэсэтэй, ойлгосотой байха хэрэгтэй. Шэлэһэн мэргэжэлдээ дурлаһан лётчигууд, вертолетчигууд, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэд, илангаяа залуушуул авиацида зорюулагдаһан литература шудалдаг юм. Хурдан түргэнөөр ниидэдэг ЯК-40, АН-24, ИЛ-14 болон агаарай бусад онгосонуудые мэдэсэ ехэтэйл хүн ашаглажа шадаха бшуу.

Мүнөө ажалша коллектив бүхэн арбан нэгэдэхи табан жэлэй дүрбэдэхи жэлэй түсэбтэ даабари болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө социалис мүрысөөндэ оролсонхой. Манайшье коллектив энэ ехэ мүрысөөндэ оролсоходоо, партиин XXVI съездын, мүн КПСС-эй ЦК-гай удаадахи Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые хэрэг дээрэнь бэелүүлэсэхын хойноһоо шармайн оролдоно гээшэ. Урда жэлнүүдтэ гэхэ гү, али СССР-эй Граждан авиациин байгуулагдаһаар 60 жэлэй ойн баярай жэлдэ пассажирнуудые зөөхэ, ашаа шэрэхэ түсэбтэ даабаринуудаа үлүүлэн дүүргэһэн бүлэг авиаторнууд СССР-эй орден, медальнуудаар шагнагдаа һэн. Би тиихэдэ Ажалай Алдар Солын гурбадахи шатын орденоор шагнагдаа бэлэйб. Иимэ ехэ үндэр хайрада хүртэһэн манай хүдэлмэрилэгшэд үдэр, һара, квартал бүринигөө даабари үлүүлэн дүүргэхын хойноһоо оролдоно.

Минии ниидэдэг ИЛ-14 самоледой экипаж даабари болон уялгаяа хододоо амжалтатайгаар бэелүүлжэ байдаг юм. Суг хүдэлдэг нүхэдни яһала абьяастай, оролдолго үүсхэлтэй зон. Тиимэһээ бии байгаа арга боломжоёо зүбөөр, гүйсэдөөр хэрэглэхэ гэжэ эрмэлзэнэбди. Манай экипажай гэшүүд табан жэлэй дүрбэдэхи жэлэй түсэбтэ даабаринуудые байгша оной октябрь һарада дүүргэхэ гэһэн дээшэлүүлэгдэһэн уялга абанхай. Бидэнэр хоорондоо эбтэй зэтэйгээр харилсан, бэе бэедээ туһалалсажа байгаад хүдэлнэбди. Тиимэһээл пассажирнуудые зөөхэ, самолёдоо һайнаар харууһалха гэһэн үгэдөө хүрэхэ байхабди.

Д-С. ЦЫБИКТАРОВ,
Улаан-Үдын авиапредприятиин ИЛ-14 самоледой бортмеханик.

…авиапредприятиин коллектив …XVI съездын, КПСС-эй ЦК-…н Пленумүүдэй шиидхэбэ-…КПСС-эй ЦК-гай Генеральна …У. Черненкын партиин ЦК-…бэшэ февралиин (1984 он) …хэлэһэн заабаринууд бо-…лнуудта үндэһэлэн, уялга …эрэтэй түрэтэйгээр бэе-…а оролдоно. Граждан авиа-…ажахын элдэб һалбаринуудай …ялгонуудые бэелүүлэлсэдэг …лэн хэлэбэл, арадай ажа-…тэй ашаа агаарай замаар …сажиркуудые зөөдэг, байгаа-…малтамалнуудые бэдэрэлсэ-…бтаяа оруулдаг. Хүн зо-…үүрые хамгаалгада хабаа-…туһаламжа үзүүлдэг. Ой …лгые түймэрһөө аршалан …барилга-хабсаралгын хүдэл-…газарта ябуулхада дээрэб …адаглан тобшолол хэхэ …лгануудайнь дэмбэрэлтэй …лэе. Далита онгосонуудые …хүнүүдэй хүдэлмэри сэхэ …дүүргэлгээрээ хизаарладаг …хүдөө ажахыда жэл бү-…туһаламжа үзүүлдэг, рес-…нуудта үбһэ тэжээл. та-… үедэ эдэбхи гаргадаг

…эз хоолой программа соо …даһанай ёһоор, хүдөө ажа-…идэ авиациие бүри үргэ-…хэ зорилго табигдана. Га-…да минеральна үтэгжүүл-…хорото шумуулнуудые хю-…лимикадуудые агаарһаа са-…ды ехэ аша туһа хүргэдэг …мэдэнэбди.

…авиапредприятида дүршэл…тэй, мэргэжэлээ һайса ш……гууд, вертолетчигууд, ин-…техникүүд, механигууд олон …даалгагдаһан ажалдаа ха-…йгээр хандадаг, орёо на-…техникэтэй харилсаатай бай-…ойлгодог гээшэ. Тиимэһээл …хи олониинь «Мүнөөдэр …һөө, үглөөдэр мүнөөдэрэй-…ар» гэһэн уряа доро хүдэл-…ай. Эрхимүүдэй дундаһаа …геев, Михаил Олейников, …вьев, Сергей Сахаровский, …чников, Сергей Черкасов …й хүтэлбэрилдэг комсомол-…экипажнуудые нэрлэмээр. …ай залитайгаар хүдэлдэг …гэн үнэтэй сэнтэй үүсхэл, …бал, эгээл түрүүлэн дэм-…ниихэдээ хараалагдаһан даа-…й үлүүлжэ, арадай ажа-…рэнэ, пассажирнуудые зөө-…й комсомолой 60 жэлэй ойе …айгөөр, ажалай эрхим бэ-… угтахын тула оролдоно. …ективүүд эб найрамдалай …мэри үзүүлхын тула жэ-… һара бүри хоёр час үл… …уряа гарганхай. Ажалай …хаба шадалдаа, дүршэл-…й үйлэдбэриин түрүүшүүл …айхан хараа түсэбөө бэе-… нүхэдэйнгөө, предприя-…лбэрилэгшэдэй зүгһөө һай-…алда хүртэнэ ха юм.

…ита ажалай ба дайнай ветеранууд …летчигууд Б-Б. Цыденов, …ов, В. А. Дятлов, Е. В. … Н. Дамбаев, Ф. Ф. Абра-…летчигууд Социалис Ажалай

МАЛШАДАЙ ЗОРИЛГО ХАРЮУСАЛГАТАЙ

Үнгэрэгшэ жэлдэ манай Дээдэ-Тайлсын совхозой коллектив үндэр бүтээсэтэйгээр ажаллажа, гүрэндэ һү, мяха, нооһо тушааха түсэбтэ даабаринуудаа үлүүлэн дүүргэбэ. Үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 2000 гаран килограмм һү һаадаг һаалишадай тоо олошороо. Тэдэнэй дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй манлайда Ф. Р. Оцимик, М. Д. Хайрутдинова, Р. Д. Ибатуллина, В. А. Дамнилова, Р. О. Чимитов, В. И. Григорьев, В. С. Бобков болон бусад ороно. Хамтын подрядай онол аргаар хүдэлжэ байһан үхэршэд А. Е. Петраукас, И. Н. Яковлев, В. Г. Цырендоржиев, үнеэдэй түл абалгын таһагай хүдэлмэрилэгшэд У. Н. Никитина, М. О. Михайлова гэгшэдэй жэшээтэ һайнаар, нарин нягтаар даалгажа үгтэһэн хүдэлмэридөө хандажа ажаллаһанай ашаар 400 үнеэнһээ 416 тугал абтаба. Энэ хэрэгтэ техник-үрэжүүлэгшэд И. А. Филиппова, Г. М. Гайнутдинова гэгшэдэй оруулһан хубита бии ааб даа.

Совхозой Доодо-Голой фермын коллектив хамтын подрядай ёһо гуримаар ажаллана. Эндэ 180 үнеэн харууһалагдажа, 212 тугал абтаба. Эндэхи һаалишад, үхэршэд ажалдаа һайнаар, эрилтэ ехэтэйгээр хандажа, амжалта туйлаа. Сагаан эдеэ абаха, гүрэндэ һү тушааха, түл абаха талаар үнгэрэгшэ жэлэй түсэбтэ даабаринууд үлүүлэн дүүргэгдэнхэй.

Энэ жэлдэ манай һаалишад үнеэн бүриһөө 2000 килограмм һү һааха, толгой бүриһөө түл абаха гэһэн уялга абаад ажаллажа байна. Малшадай даабаринуудые амжалтатайгаар дүүргэхэ хэрэгтэ мэргэжэлтэд ехэ туһа хүргэхэ байна. Мүнөө манай ажахын һү һаалиин фермэнүүдэй бүхы коллективүүд бригадна подрядаар хүдэлжэ захалаа. Тиихэ зуураа, зоотехническэ ёһо гуримуудые зүбөөр сахин хэрэглэжэ, түрүү дүй дүршэл нэбтэрүүлэн, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхын түлөө тэмсэнэ.

Хонишодоймнай урда урдынхидал адли ехэ зорилгонууд табигдана. Мүнөө жэлдэ ажахымнай 367 центнер нооһо гүрэндэ тушааха түсэбтэй. Мүн хонин бүриһөө хурьга абаха юм. Тиимэһээ тэдэнэр оролдосо ехэтэйгээр ажаллажа байна. Эдэ үдэрнүүдтэ хонидой түл абалгын эгээл харюусалгата хаһа хүрэжэ ерээ. Абтаһан хурьгадай нэгыеньшье гарзалуулангүй тэнжүүлхэ гээшэ манай шухалын шухала зорилго болоно.

Үнгэрэгшэ жэлдэ хэһэн хүдэлмэриингөө зарим тэды дүнгүүд дээрэ тогтон хөөрэхэ гэһэн хүсэл бии. Гүрэндэ худалдагдаһан 8633 центнер һүнэй 8590-иинь нэгэдэхи сортоор тушаагдаа. Гадна мяханай комбинадта тушаагдаһан эбэртэ бодо малай 80 гаран процентиь тобир тарганаар сэгнэгдээ. Тиигэжэ ажахымнай яһала ехэ нэмэлтэ түлбэри абаһан юм. Малшадай оролдолгын ашаар һү, мяха, нооһо гүрэндэ тушаалгаар түсэбтэ табан жэлэй гурбан жэлэй даабаринууд үлүүлэн дүүргэгдэбэ. Гэбэшье ажалай журам бэхижүүлхэ, продукциин өөрынь үнэ сэн хямдаруулха талаар ехэ юумэн хэгдэхэ ёһотой.

Мүнөө манай малшад партиин ЦК-гай декабриин (1983 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые хүтэлбэри болгон, бүри һайнаар, үндэр бүтээсэтэйгээр ажаллаха, туйлаһан амжалтануудаа улам арьбадхаха, бүтээһэн продукциингаа шанар бүри һайжаруулха гэһэн зорилго урдаа табяад хүдэлжэ байна.

Ажахымнай мал ажалай хүдэлмэрилэгшэд һү тушаалгаар байгша оной нэгэдэхи кварталай түсэб март һарын 25 болотор дүүргэхэ гэһэн уялга абанхай юм.

П. ПОМУРАН,
Хоринн районой Дээдэ-Тайлсын совхозой ахамад зоотехник.

БОЛЗОРҺООНЬ УРИД

Манай ажахын Арзгуунай һү һаалиин фермын коллектив СССР-эй Верховно Соведэй һунгалтын үдэр гүрэндэ һү худалдаха нэгэдэхи кварталайнгаа түсэбые амжалтатай бэелүүлбэ. Эдэнэр энэ һарын 4-дэ тоһоной заводто 545 центнер һү тушааһан байна. Мүнөө түс фермын һаалишад гүрэндэ үдэр бүри нэгэ тонноһоо үлүү һү эльгээнэ.

Эндэхи малшад нёдондонһоо хойшо ажалдаа хамтын подряд нэбтэрүүлһэнэй ашаар иимэ амжалта туйлаа бшуу. Коллектив дотор ажалай журам эбдэхэ хүнүүд огтолон үгы болонхой. Мүнөө тэдэнэр гүрэндэ һү тушаахадаа гансал һайн шанартайгаар эльгээхые оролдоно. Үнгэрһэн һарын дүнгөөр тоһоной заводто абаашагдаһан һүнэй 95 процентиь нэгэдэхи сортоор абтаа.

Г. ШОТХОЕВ,
Хурамхаанай районой Гаарын совхозой директор.

ДААБАРИЯА ДҮҮРГЭЭ

Кабанскын районой «Сельхозхимия» нэгэдэлэй хүдэлмэрилэгшэд һаяхан Хандалын совхозой нийтын адууһа малда нарһанай шэлбүүһэ бэлэдхэхэ талаар воскресник үнгэргөө. Эдэнэр гурбан үдэрэй туршада дүн хамта 6 тонно сэнтэй тэжээл нөөсэлһэн байна.

Нарһанай шэлбүүһэ бэлэдхэлгэдэ нэгэдэлһээ тусхай бригада хүдэлжэ гараа. Илангаяа Н. Н. Силин, Н. В. Шашин гэгшэд һайнаар ажаллажа, бусадта жэшээ харуулһан байна. Иигэжэ энэ бригадын гэшүүд үгтэһэн даабариинь гүйсэд дүүрэн бэелүүлжэ шадаа.

Д. НИКОЛАЕВ.

Республикымнай ажалай удэр

ХУРАМХААНАЙ ИХИДАЙ ЖЭШЭЭГЭЭР

ЗАҺАБАРИЛГАЯА ЭРШЭМТЭЙГЭЭР...

Манай ажахын механизаторнууд ерэхэ жэлэй ургасын найдамтай үндэһэ һуури бэлдэхэ, илангаяа хабарай тарилгада хүдэлхэ бүхы техникээ саг соонь, һайн шанартайгаар заһабарилха гэжэ үбэлэй эдэ үдэрнүүдтэ оролдожо байнхай. Үнгэрһэн жэлдэ тэдэнэр трактор, машинануудаа һайнаар заһабарилһанай ашаар хабарай тарилгын болон ургаса хурялгын хүдэлмэрие район дотороо түрүүлэн дүүргэһэн байха юм. Тиимэһээ Хурамхаанай районой колхоз болон совхозуудай, «Сельхозтехника» нэгэдэлэй механизаторнууд болон инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй техникээ хаһа саг-тань, һайнаар заһабарилха талаар республика дотороо гаргаһан үүсхэлые тон халуунаар һайшаан дэмжээд, өөһэдөө дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудые абажа, баһал иимэ уряатайгаар районойнгоо бүхы механизаторнууд болон инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдтэ хандаа һэн.

Абаһан уялгануудайнгаа ёһоор энэ жэлэй февралиин 23 болотор бүхы тракторнуудаа заһабарилжа бэлэн болгоод байха ёһотой һэмди. Теэд үнгэрэгшэ жэлэй дүрбэдэхи кварталай туршада графигһаа үлүү хоёр трактор заһабарилаабди. Илангаяа совхозоймнай Туранай тракторно-тариан ажалай бригадын механизаторнууд эрхим һайнаар ажаллажа, техникээ бэлэн болгоно. Тэдэнэй тоодо Д. Л. Ихнеев В. Д. Раднаев, С-Д. Д. Башкеев болон бусад оролсоно. Эдэ трактористнуудаай өөһэдынгөө тракторнуудые заһабарилжа дүүргээд, хүдөө ажахын машинануудые заһабарилалсажа, эрдэм мэдэсээ дээшэлүүлхэ талаар тусхай һуралсал гаража байнхай. Тракторнуудаа саг болзор соонь заһабарилжа дүүргэхээр хараалнабди.

Хабарай тарилгада хэрэглэгдэхэ машинануудта бултыень заһабарилжа дүүргэбэбди. Эдэниие заһабарилхада запчастьнууд ехээр дуталдаа. Тиигэбэшье аргатайл һаань, хуушан деталь, частьнуудые һэльбэжэ, шэнэлжэ табяабди.

Трактор болон хүдөө ажахын машинануудые заһабарилха хэрэгтэ манай дүршэл ехэтэй механигууд болон мастер-заһабарилагшад эдэбхитэйгээр хабаадалсана, механизаторнуудта туһална. Туранай тракторна бригадада механик Н. Г. Билдуев, мастер-заһабарилагша В. Д. Маншеев гэгшэд механизаторнуудай дунда хүндэтэй. Хойто-Голой тракторно-тариан ажалай бригадада дүршэлтэй механизатор З. С. Манжеев залуу хүбүүдые һурган хүмүүжүүлнэ. Булта иигэжэ эб-тэй эмхитэйгээр ажаллаагүй һаа, амжалта туйлахагүймнай мэдээжэ.

Хойто-Голой отделенидэ орооһоной комбайнууд һайн шанартайгаар заһабарилагдажа байнхай. Механизаторнууд В. С-А. Зарбактаев, В. Д. Сотников гэгшэд комбайнуудаа заһабарилжа дүүргэээ. Бусад техникэ тухай хэлэбэл, үбһэ хуряалгын болон силос дарахада хэрэгтэй болохо техникые майн 1, орооһо таряа сэбэрлэхэ машинануудаа августын 1 болотор хуу бэлэн болгохобди. Витаминтай ногооной гурил бэлэдхэхэ АВМ-шье саг соогоо заһабарилагдаха.

Эдэ үдэрнүүдтэ механизаторнуудайнгаа улам эршэмтэйгээр техникээ заһабарилхынь тула социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлнэбди. Механизаторнууд болон инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй үдэр бүхэнэй ажалай дүн, шанар тусхай экран дээрэ, ханын газетэнүүдтэ бэшэгдэнэ. Ажалай журам шанга хиналтада абтанхай.

Мүн лэ ажахыдамнай механизаторнуудай һуралсал эмхитэйгээр үнгэргэгдэжэ байнхай. Мүнөө совхозоймнай Хойто-Голой отделенидэ 34 хүн, Туранай отделенидэ 22 хүн мэргэжэлээ дээшэлүүлжэ байна. Хэшээлнүүдынь долоон хоногто хоёр дахин үнгэргэгдэнэ.

Б. МАНШЕЕВ,
Түнхэнэй районой Туранай совхозой ахамад инженер.

ҮҮСХЭЛШЭДЭЙ АЖАЛ АМЖАЛТАТАЙ

В. И. Ленинэй түрэһөөр 114 жэлэй ойдо зорюулагдаһан социалис мүрысөөнэй үүсхэл гаргажа, Шулуутайн леспромхозой коллектив байгша ондо ажалайнгаа бүтээсые бүри дээшэлүүлхэ талаар тэмсэжэ байна. Бригада, экипаж, модо бэлэдхэлгын пунктнуудай хоорондо ёһотой социалис мүрысөөн дэлгэрэнхэй. Даалгагдаһан техникээ гүйсэд һайнаар хэрэглэжэ, бэе бэеэ һэлгэн ажалладаг. А. И. Тютрин, А. А. Домарада гэгшэдэй модо бэлэдхэдэг бригаданууд, В. Е. Климовэй, И. К. Варфоломеевэй, П. Н. Полянскиин модо шэрэдэг экипажнууд, А. Л. Гагаринай хүтэлбэрилдэг шпала тайрадаг халаан үнгэрэгшэ һарын дүнгүүдээр шалгарба. Тэдэнэр февраль һарын түсэбтэ даабари, социалис уялгаяа болзорһоонь урид дүүргэжэ, СССР-эй Верховно Соведэй һунгалтада зорюулһан байна.

Н. ОРЛОВ.

ГАГАРИНАЙ ҮЕТЭН УРГАНА

КПСС-эй ЦК-гай февралиин (1984 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые, КПСС-эй Центральна Комитедэй Генеральна секретарь К. У. Черненкын хэлэһэн программна үгэ соохи заабари зүбшэлнүүдые, тобшололнуудые совет арадай халуунаар һайшаан дэмжэжэ, КПСС-эй XXVI съездын түүхэтэ шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь бэелүүлхын түлөө габшагайгаар ажаллажа байха үедэ дэлхэй дээрэхи түрүүшын космонавт Ю. А. Гагаринай түрэһөөр 50 жэлэй ойе тэмдэглэжэ байнабди гэжэ тэрэ хэлээ. СССР-эй Верховно Соведэй һунгалта Советскэ Союзай ажалшадай эбдэршэгүй бата нэгэдэлэй толотомо жагсаал, Коммунис партиин ба Совет гүрэнэй бэелүүлжэ байдаг дотоодын болон гадаадын политикые тэдэнэй халуунаар дэмжэлгын гэршэ жэшээ болоһон байна.

Юрий Гагаринай баатаршалга совет арадай, ажалша арадай, шэнэ, коммунис общество зохёон байгуулжа байһан арадай агууехэ баатаршалгын һүлдэ болоно. Социализмын түгэлдэр хүсэн, агууехэ Ленинэй зааһан замаар манай арадые бата найдамтайгаар хүтэлжэ ябадаг Коммунис партиин политикын илан мандалга тэрээн дотор нэбтэрэн бэелһэн байна.

Гагаринай хуби заяан хадаа ажалша хүнэй урда, манай залуушуулай урда социализмын нээһэн үргэн ехэ харгы замуудай, арга боломжонуудай толотомо гэршэ жэшээ болоно.

Совет эрдэм, техникын һалбаран хүгжэлгэ Агууехэ Октябрьһаа, манай орон дотор социализм байгуулгаһаа, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда фашис Германиие бута сохижо туйлаһан илалтаһаа, дайнай һүүлэй жэлнүүдтэ эрдэм, техникын хурдан түргэн дэбжэлтэһээ эхитэй. Манай бүхы арад шэн габьяата ажалаараа, дайшалхы бэгтаршалгануудаараа замбуулинай дайда соогуур хүн түрэлтэнэй ниидэлгын энэ үдэрые, энэ үе сагые дүтэлүүлһэн байха юм.

Юрий Гагаринай баатаршалгата ниидэлгэһээ хойшо үнгэрһэн жэлнүүд совет шэнжэлэгшэдэй габшагай, үрэ түгэс ажалаар билтарба. Мүнөө 57 совет космонавт замбуулинай дайда соогуур ниидэнхэй. Тиихэдэ тэдэнэй 12-ынь гурба дахин, 18-иинь замбуулинай жолоодогдодог онгосонууд болон станцинууд дээрэ хоёр дахин хүдэлһэн байна. Гагаринай 108 минута соо ниидэһэн байгаа һаань, замбуулинай дайда соогуур ниидэлгын болзор улам үргэдэжэ, 211 сүүдхэдэ хүрэбэ.

Онгосо сооһоо замбуулинай дайда руу гаралга космонавтнуудта юрын хэрэг болонхой. Мүнөө совет космонавтика хадаа хүсэтэ ракетэнүүд, хэмэл одод, планетэнүүд хоорондо ниидэхэ автомат станцинууд, жолоодогдодог онгосонууд, замбуулинай станцинууд болоно. Энэ хадаа аяар холын зайда тогтоогдодог радио-холбоон, телевидени, навигаци, сагай уларилые үргэнөөр шэнжэлгэ, оршон тойронхи байгаалиие, Газарай нөөсэ баялигуудые шэнжэлгэ, эрдэм ухаанай үндэһэн шухала олохон асуудалнуудые шиидхэлгэ болоно.

Социалис оронуудай «Интеркосмос» гэжэ хамтын программа үрэ түгэсөөр бэелүүлэгдэнэ. Чехословакиин, Польшын, Германиин Демократическа Республикын, Болгариин, Венгриин, Вьетнамай, Кубын Республикын, Монголой, Румыниин 9 космонавт шэнжэлэгшэ замбуулинай дайдада хүдэлһэн байгаа. Франциин Республикын эрхэтэн совет космонавтнуудтай хамта ниидээ һэн, Индиин Республикын түлөөлэгшэ замбуулинай дайда соогуур ниидэхые бэлдэжэ байна.

Амгалан тайбанаар зэргэ оршон һууха ленинскэ политикые бодото дээрэнь бэелүүлэн, Советскэ Союз замбуулинай шэнжэлгэнүүдэй талаар уласхоорондын харилсаае амгалан ёһоор хүгжөөхын түлөө тэмсэнэ. Энэ харилсаа холбоон дэлхэй дээрэхи түгшүүрилые һуларуулха, арадуудай хоорондохи этигэл найдалые бэхижүүлхэ һайн һайхан хэрэгтэ алба хэхэ ёһотой.

Империалис хархис хүсэнүүдэй гэмээр мүнөө үедэ уласхоорондын байдал түгшүүрилтэй боложо байна гэжэ Н. С. Кутахов тэмдэглээ. Империализмын хархис хүсэнүүдэй эээрхэг түримхэй ябуулгануудые манай партии болон арад һайн ойлгоно, харана, тиимэһээ харюутай хэмжээнүүдые абана.

Совет эб найрамдалта программануудай бэелүүлэгдэжэ байгаашье һаань, Вашингтоной мүнөөнэй захиргаан замбуулинай дайдада буу зэбсэг бүтээн гаргалгын зэрхэг түримхэй хараа шэглэл бэелүүлжэ байна.

Замбуулинай дайдада буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые зайсуулан сарахын тула СССР замбуулинай дайдада, замбуулинай дайдаһаа газар руу хүсэ хэрэглэлгые хорихо тухай үгэеэ ойлгол-сохо тухай дурадхана. Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин Генеральна Ассамблейн сесси дээрэ совет дурадхалнууд һайшаагдан дэмжэгдээ һэн. Һунгагшадтай уулзалга дээрэ нүхэр К. У. Черненко үгэ хэлэхэдээ, энээн тухай тодо һонороор үшөө дахин мэдүүлһэн байгаа.

Жэлнүүд, арбан, зуун жэлнүүд үнгэрхэ. Соведүүдэй ороной эрэлхэг хүбүүд замбуулинай дайда соогуур ниидэхэ. Тиин Газартаа бусажа ерэхэдээ, Гагаринай гаргаһан домог суута харгы замые үргэлжэлүүлэгшэд-космонавтнууд Звездный хотодохи замбуулинай дайда соогуур түрүүлэн ниидэгшэдэ бодхоогдоһон хүшөөгэй дэргэдэ баглаа сэсэгүүдые табихал. Энэнь тэрэниие зүрхэ сэдьхэлһээ ёһолон хүндэлжэ байлгын гэршэ жэшээ болохо бшуу.

Юрий Гагаринай алдарта ойе мүнөөдэр тэмдэглэхэдээ, бидэ ерээдүй тээшээ бата найдамтайгаар харанабди гэжэ СССР-эй летчик-космонавт, авиациин генерал-лейтенант Г. С. Титов хэлэбэ. Замбуулинай дайдые шэнжэлгэ үргэлжэлһөөр. Гагаринай үетэн ургажа байна!

Королевой болон Гагаринай хэрэг хэтэдээ мүнхэ. Тэдэнэй хэрэгые үргэлжэлүүлжэ байһан олон зуугаад, мянгаад хүнүүдэй һурагшадайнь хэрэгүүдээр тэрэ арьбадхагдана. Космонавтика үдэрһөө үдэртэ үргэнөөр хүгжэжэ, ехэ үрэ дүнгүүдые түхөөнэ. Хэды ехэ сагай үнгэрөөшье һаань, Гагаринай баатаршалгын, совет арадай замбуулинай дайдые шэнжэлгэдэ туйлаһан амжалтануудай залирхагүй байһандань найданабди.

Бидэ, совет хүдэлмэришэд, Юрий Гагаринай баатаршалгаар омогорхонобди, жолоодогдодог замбуулинай онгосонуудые зохёон бүтээлгэдэ ухаан бодолоо, зүрхэ сэдьхэлээ сүм зорюулагшадай хэрэгүүдээр урмашан баясанабди гэжэ Москвагай заводуудай нэгэнэй слесарь-инструментальщик Н. И. Лукинов мэдүүлбэ. Олон миллион совет хүнүүдэй хүсэлэл оролдолгонууд тэдэнэй ажал хэрэгүүдтэ ниилэн нэгэдэнхэй.

Совет замбуулинай техникэ зохёон бүтээгшэдэй нэгэн, профессор, СССР-эй летчик-космонавт К. П. Феоктистов үгэ хэлэхэдээ, «Восток» гэжэ түрүүшын замбуулинай онгосын хайшан гэжэ бүтээгдэһэн тухай, дэлхэйн түрүүшын космонавттай уулзаһан тухайдаа хөөрэбэ.

Мүнөө совет хүбүүд, басагад Гагаринһаа жэшээ абахые, Гагарин шэнгеэр ажаһуухые эрмэлзэнэ гэжэ ВЛКСМ-эй ЦК-гай секретарь В. И. Федосов хэлэбэ. Тэдэнэй олонхидто үдэр бүхэн эрэлхэг зоригой, баатаршалгын, шэн габьяагай гэршэ жэшээ болоно. БАМ — Баруун Сибириин — Тюмень — Харабэшэ хүрьһэтэ нютаг — Замбуулинай дайда — эдэ бүгэдэ коммунизм байгуулжа байгаа залуушуулай — Ленинскэ комсомолой баатар габьяата ажал хэрэгүүд болоно. Соведүүдэй ороной эрхэтэн Юрий Алексеевич Гагаринай баатаршалга — бүхы залуушуулда үльгэр жэшээ мүн.

«Салют-7» — «Союз Т-10» — «Прогресс-19» гэжэ эрдэм-шэнжэлгын комплексын экипажай эльгээһэн амаршалгые баярай үдэшэдэ хабаадагшад альга ташалгаар угтаба. Һара соо замбуулинай дайдада ажаллажа байһан Л. Кизим, В. Соловьев, О. Атьков замбуулинай дайда соогуур ниидэлгын зам гаргагшые хүндэлжэ, дурлажа байлгын халуун дулаан үгэнүүдые тэндэһээ эльгээбэ. Замбуулинай дайдада хүдэлмэри үргэлжэлһөөр. Юрий Алексеевич Гагарин мүнөөнэй ба ерээдүйн үетэнэй дурасхаалда, зүрхэ сэдьхэлдэ хэтэдээ үлэхэ юм гэжэ радиограмма дотор хэлэгдэнэ.

(ТАСС).

ЭДЭЭ ХООЛОЙ ПРОГРАММА — БҮГЭДЭ АРАДАЙ ХЭРЭГ

ГАРГАША БАГАТАЙ, АША ҮРЭТЭЙ

Газар дорохи уhа ашаглаха талаар гансашье манай орондо бэшэ, мүн хилын саана баян дүршэл бии байха. Америкын Холбоото Штадуудта уhалагдадаг газарайнь 37 — 45 процентhээ 70—90 процент хүрэтэр газар дорохи уhаар ундалуулагдана. Газар дорохи уhа ашаглахада гол түлэб экономическа талаараа аша үрэтэй юм. Үрэмдэмэл худагуудай дэргэдэ уhалууриин системэнүүдые барихада гаргашалагдаhан мүнгэ зөөринь 1 — 3 жэлэй туршада харюулагдадаг байна. Газар дорохи уhа ехээр хэрэглэдэг оронуудта нэгэ худаг бүхэндэ — Хитадта 10—20 гектар, Энэдхэгтэ — 35 гектар, США-да — 200 гектар хүрэтэр, СССР-тэ — 10—60 гектар газар уhалагдахаар хүртэнэ. Манай республикада ехэ гол, мүрэнүүдэй дэргэдэ үрэмдэмэл худаг барижа, ойро тойронхи газарыень ундалуулбалнай, худаг бүхэндэ 50—80 гектар газар хүрэхөөр юм. Орон доторнай газар дорохи уhан гол түлэб Казахстанда, Дунда Азида үргэнөөр хэрэглэгдэнэ.

Ургамалнуудай түлэг ургажа байхадань, газар дорохи уhа бүлэжэ уhалхада дутамаггүй хүртэмжэтэй байдаг юм. Хоёрдохёор, газар дорохи уhа хэрэглэхэдэ хүрьhэн дээгүүр урадхуулангүй, үргэн абасатай тусхай техникээр нэгэ жэгдээр сасажа уhалхада hайн. Газараа нигэжэ ундалуулхада хүрьhэниинь намагшадаггүй, үргэлжэдөө хужарлиг болодоггүй юм. Тобшолбол, газар уhалхаар үрэмдэмэл худаг хэрэглэгдэхэдээ, намаг хатааха hубаг, ханаабуудые малтажа татаhанай хэрэггүй гээшэ. Үрэмдэмэл худагай уhа поли, сабшалан дээгүүр тараажа хэрэглэхэдээ, хүрьhэн соо тусхай хоолойнуудые холбожо татаад, уhанай урадхуулагдахаар соргонуудые холбожо татахада газар элдүүрилхэ, тарилга хэхэ, хуряаха, мүн газараа ундалуулха техникэдэ эдэ түхеэрэлгэнүүдынь hаад ушаруулхагүй байна гэхэ гү, али уhалагдадаг поли, сабшалан 10—15 процент үлүү hайнаар ашаглагдана.

Уhа сасадаг үргэн абасатай техникэ хэрэглэхэдээ, уhанайнь гаргашые тон зүбөөр тодорхойлхо эрилтэ табигдадаг. Юуб гэхэдэ, үрэмдэмэл худагай уhа гамгүй ехээр бүлэжэ сасахада сүм шэнгэхэгүй, газарай хүрьhэ уhабхижуулха байна ха юм.

Газар дорохи уhаар уhалууриин системэнүүдые хангахада загаhа, жараахайнуудые тогтоохо, ариг сэбэрые сахиха түхеэрэлгэнүүдые нэмэжэ барилтагүй юм. Нуур, сөөрэмhөө, гол, мүрэнhөө уhа бүлэжэ хэрэглэхэдэ, зарим ган гасуур жэлнүүдтэ уhанайнь юрэнхы хэмжээн эрид доошолдог гээшэ. Тиихэдэ үрэмдэмэл худагай уhан нигэжэ доошолдоггүй, ямаршье жэлдэ hаадгүй хэрэглэхээр байдаг. Газар дорохи уhанда элдэб бодос, намагай ургамал, замаг байдаггүй. Тиимэhээ бүтээсэ ехэтэй уhа сасадаг машинануудые hаадгүй хүдэлгэхэдэ таарамжатай гээшэ.

Байгал шадархи газар уhалхадаа оршон тойронхи байгаали хамгаалха эрилтэ табигдадаг. Коллекторно-дренажна hубагуудай баригдаагүй газарта уhантай холигдоhон минеральна, органическа үтэгжүүлгэнүүд, элдэб зүйлэй хорон гол, мүрэндэ урдажа ехээр ороногүй. Минеральна үтэгжүүлгэ болон элдэб хорон газарай хүрьhэндэ шэнгэжэ, газар дорохи уhантай холисолдоходоошье, дахяад үрэмдэмэл худагаар бүлэгдэжэ уhалагдадаг поли дээрэ сасагдана. Иигээд байхадаа газар дорохи уhаар уhалууриин системэнүүдые хангахада байгаали бузарлагдахагүй байна.

Газар дорохи уhа хэрэглэхэдээ экономическа ашаг үрыень хараада абаха шухала. Манай республикада анха түрүүшынхеэ баригдаhан Ехэ-Нугын уhалууриин системын проектые зохёоходоо экономическа ашаг үрыень уридшалан тодорхойлоо hэмди. Эндэхи уhалууриин системэ газар дорохи, мүн Сүхэ голой уhаар хангагдахаар баригдаhан юм. Тиин газар дорохи уhа хэрэглэхээр уhалууриин системэ барихадань мүнгэ зөөриинь гаргаша Сүхэ голой уhа ашаглахаар зохёоhоныэ орходоо эхин дээрээ 11 процент дээшэ байгаа. Саашадаа ашаглаха гаргашыень тодорхойлходомнай газар дорохи уhа хэрэглэхэ вариант Сүхэ голой уhа ашаглаhанhаа хоёр дахин үнэгүй болоо. Хожомынь зэргэсүүлхэдэмнай газар дорохи уhа бүлэжэ хэрэглэhэниинь жэшээлэшэгүй аша үрэтэй байгаа бшуу. Тодорхойлбол, газар дорохи уhаар ундалуулагдахаар баригдаhан уhалагдадаг газарай гектар бүридэ 530 түхэриг гаргашалагдаhан байна. Энэ яhала бага гээшэ. Жэшээлбэл, Узбекистанда, Крымдэ газар дорохи уhаар хангагдаhан уhалагдадаг газарай гектар бүридэ 330—820 түхэриг мүнгэн гаргашалагдана.

Ехэ-Нугын уhалууриин системэдэ ашаглагдадаг газар дорохи нэгэ кубометр уhанай өөрынь үнэ сэн 0,12 мүнгэн болоhон байна. Эндэ уhа бэдэржэ олохо шэнжэлгын гаргаша оролсонхой. Тиихэдэ Узбекистанда нэгэ кубометр уhанай өөрынь үнэ сэн (бүлүүр станци хэрэглэхэдэ) 0,4—0,5 мүнгэн болоно.

Мүнөө үедэ Сэлэнгэ мүрэнэй, Сүхэ, Үдэ голнуудай эрьеэр газар дорохи уhа хэрэглэхэ уhалууриин хэдэн системэнүүд зохёогдожо, баригдажа байнхай. Тиихэдэ Улаан-Үдын районой «Маяк» колхоздо газар дорохи гантаhан габадэ суглараhан уhа ашаглахаар туршалгын уhалууриин участок баригдана.

Республикымнай мелиораторнууд газар дорохи хүйтэн уhаар ургамалнуудай тарилга уhалхада муугаар ургана гэжэ шалталаг байhан юм. Зүгөөр Ехэ-Нугадахи уhалууриин системэдэ туршалга хэхэдэ, газар дорохи уhан ургамалай хүгжэлтые удааруулдаггүй байhаниинь элирүүлэгдэвэ.

Буряад оронойнмай харьяата газар дайдада уhалууриин системэдэ хэрэглэхээр уhан элбэг гээшэ. Илангаяа Сэлэнгэ мүрэнэй, Үдэ, Сүхэ, Хёлго, Зэдэ голнуудай эрье зубшан, мүн Сэлэнгэ мүрэнэй адагта газар дорохи уhан захагүй ехэ юм. Энэ уhаар газар уhалбал, нилээд аша үрэтэй байхаар хүлеэгдэнэ. Газар дорохи уhаар Тамчын нэлэнхы талые, Баргажан голой урда эрьеэр нэмжыhэн газар дайдые ундалуулха дүүрэн арга бии.

Һүүлэй үедэ гол, горходой уhанай шэргэдэг байhаниие хараадаа абажа, Түгнэ, Үдэ гол шадархи газар дорохи уhа ашаглахаар уhалууриин системэ барнха хүдэлмэри ябуулагдана. Тобшолбол, газар дорохи дундаршагүй уhала ашагтайгаар хэрэглэхэ хүдэлмэри саашадаашье үргэнөөр, аша үрэтэйгөөр эмхидхэжэ ябуулха эрилтэ табигдана.

А. АДУШИНОВ,
СССР-эй Науканuудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай геологическа институдай эрдэмэй ахалагша хүдэлмэрилэгшэ, геолого-минералогическа эрдэмэй кандидат.
П. МЯСНИКОВ,
геологическа институдай хүдэлмэрилэгшэ.

МҮРЫСӨӨНЭЙ ТҮРҮҮ ЗЭРГЭДЭ

НАЙДАМТАЙ ЖОЛООШОН

Энэ ушар таба-зургаан жэлэй саада тээ болоhон юм. Иван Федорович Толстихинда тэрэ жиирэй юрын ушар мэтэ hанагдадаг байгаашье hаань, энээниие хөөрэхэдэ, энэ нүхэрэй абари зангаи зарим тэды шэнжэ шанар элирхэ гэжэ hанагдана.

Январь hарын янгинама хүйтэн, hалхитай, бордоhотой нэгэ hүни районой зайн галай сетьнүүдэй дежурнын телефоной хонхо сошордомоор жэнгирбэ. Ягодна тосхон ошоhон зайн галай утаhан таhараа, тэрэниие усадхахын тула дары түргэн хэмжээ абаха хэрэгтэй гэжэ Урда районуудай зайн галай сетьнүүдэй дежурна дуулгаба. Тохёолдоhон аюул, зайн галай линиин таhаралга усадхаха байhаниинь hүүлшын үгэнүүдшьегүйгөөр мэдээжэ байгаа ааб даа. Эндэхи хүдэлмэрилэгшэд үдэр, hүнигүй—ямаршье сагта болоhон аюулай газарта ошохоор бэлэн байха зэргэтэй ха юм. Энэ хадаа тэдэнэй үдэр бүриин ажалай бата гурим шуу. Тэрэ дары оперативна бүлэг байгуулагдажа, иимэ ушарта хэрэгтэй зэр зэмсэгээ абаад, аюулай болоhон газар тээшэ зорибо.

Шуурга бордоhотой hүни талын дундуур ябахада хэды хэсүү хүшэр бэ гэжэ жолоошод hайн мэдэдэг. Саhа бордоhон машинын фарануудай гэрэл бүрэлтүүлхэ, сонхын шэл шабахаяа hэдэхэ, үнинэй танил, оло дахин ябаhан харгышье хүр саhаар хушагдажа, танигдаагүй, ондоо мэтээр үзэгдэдэг. Хэсүүл даа жолоошондо үбэлэй харанхы талада. Эгээл иимэ ушарта тэрэнэй дүй дүршэл, мэргэжэл шадабари, зориг шалгагдадаг гээшэ. Тиимэhээл Иван Федоровичой түрүүшын машина жолоодоhониинь гайхалгүй. Эгээл дүршэлтэй, найдамтай жолоошодто иимэ хэрэг даалгагдадаг шуу. Харанхы тала дайдаар хэды тойробошье, машинаяа нэгэтэшье хүрэ «шаагдуулангүй», зайн галай утаhанай таhарhан газарта хүрэжэ ерэhэн тухайнь хөөрэхэ болоо hаа удаан.

Нэгэл үгөөр хэлэхэдэ, Ягодна тосхонсорхид, мүн хажуугаарнь оршодог адууhа малай, хониной байрануудай үглөөгүүр зайн галтай болоод байгаа. Аюулай болоhон газарта hүни ерэжэ, сэбдэг хүйтэн газарта улаан гараараа гүнзэгы хоёр нүхэ малтаад, тулга hуулгажа, зайн галай утаhа татаха гээшэ юрын хэрэг бэшэ. Районой зайн галай сетьнүүдэй жолоошод гансашье машинаяа ябуулдаг бэшэ, мүн хажуугаарнь электригэй үнэмшэлгэтэй юм. Тэдэнэр жэл бүри энэ мэргэжэлээрээ шанга шалгалта гарадаг байна. Тиимэhээ дээрэ дурсагдаhан аюул усадхалгын үедэ Иван Федорович миин хаража байгаагүй, бултантай адлил хүдэлөө ха юм.

И. Ф. Толстихин 30 жэлэй туршада жолоошоноор хүдэлжэ байна. Тэрэнэйнгээ 16 жэлыень Сэлэнгын районой зайн галай сетьнүүдэй жолоошон-электригээр ажаллана. Энэ үе соо тэрэ районой бүхы харгынуудые, хонн малай буусануудые «сээжээр» мэдэхэ болонхой.

— Жолоошон болохо гэhэн тусгаар хүсэл эрмэлзэл үгы hэм, — гэжэ Иван Федорович хөөрэнэ. — Үхибүүн наhамни дайнай hүүлшын хүндэ хүшэр сагта үнгэрөө. Дороо зургаан дүүнэртэй байhан тула би эхэдээ туhалха гэжэ ямаршье ажал хэхээр бэлэн ябадаг hэм. Дайнай үедэ манай нютагта онсhон техникэ гэжэ тон үсөөн hэн. Сэрэгэй албандал абтахадаа, жолоошоной мэргэжэлээр hонирхоходомни, курсада ябаха арга намда олгоhон бэлэй. Тэндэ үнэмшэлгэтэй боложо, мүнөө хүрэтэр энэ мэргэжэлээрээ хүдэлнэб.

И. Ф Толстихин 30 жэл соо жолоошоной мэргэжэл эрхим hайнаар шудалаа. Энэ үе соо хэды олон түхэлэй машинануудые ябуулаа. Ажал хэрэгтээ үнэн сэхээр хандалга, даажа абаhан машинаяа гамтай нарииаар ашаглалга — тэрэнэй гол шэнжэ шанар юм. Гурбан жэлэй саада тээ болзороо үнгэржэ, хэрэггүй гэжэ тоологдоод, задалагдахаяа байhан ГАЗ-53 түхэлэй машина тэрэ обёороод, заhабарилха гэжэ шиндэhэн юм. Нилээд удаахан тэрэнээ носожо, «хүл» дээрэнь гаргаад, мүнөө болотор жолоодоhоор. «Хүнэй хойно балай гарахагүй бэшэ гүбди даа» гэжэ Иван Федорович энеэбхилдэг.

Сэлэнгын районой партийна-ажахын эдэбхитэдэй hаяхан болоhон зүблөөн дээрэ районой зайн галай сетьнүүдэй эрхим жолоошон И. Ф. Толстихинда КПСС-эй Гусиноозерско горкомой, арадай депутадуудай районой болон городой Соведүүдэй Хүндэлэлэй грамотанууд үнэтэ бэлэгтэйгээр барюулагдаба. Иван Федоровичто энэ түрүүшын шагнал бэшэ, мүн hүүлшынхиньшье бэшэ байха гэжэ тэрэнтэй танилсаад байхадаа найдагдаа hэн.

Д. ГАРМАЕВ.
Сэлэнгын район.

Загарайн районой Хандагатайн леспромхозой Бадра Жанаевич Эрдынеевэй даадаг хэмжүүрлэн тайрадаг бригада амжалтата ажалаараа район дотороо суурхаhаар үнинэй юм. Үнгэрэгшэ жэлдэ тэрэнэй бригада түсэбөөр хараалагдаhан 119200 кубометр модо хэмжүүрлэн тайрахын орондо 122300 кубометр модо тайран гаргаа. Тиигэжэ 1983 ондо леспромхоз дотороо дэлгэрhэн социалис мүрысөөндэ илажа гараhан юм.

Тус бригада 1982 ондо хамтын подрядай гуримаар ажаллажа эхилээд, салингаа ажалда хабаадалсаhан коэффициентээр хубаажа абана. Б. Ж. Эрдынеевэй бригадада дүршэл шадабаритай болоhон хорин гурбан хүдэлмэришэд ажаллана. Тэдэ гурбан звено боложо, МЛХ-ЗАС түхэлэй хоёр линн дээрэ хүдэлжэ байнхай. Тэдэнэр халаанда 148 кубометр модо хэмжүүрлэн тайран гаргана.

Б. Ж. Эрдынеевэй бригада И. В. Савватеев, З. Г. Бенетаускас гэгшэдэй бригадануудтай мүрысэдэг юм. Энэ мүрысөөндэ мүнөө эрдынеевэйхид түрүүлжэ ябанад.

С. ГУРОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Б. Ж. Эрдынеев.
М. Лаврентьевэй фото.

Евдокия Доржиевна Убушеева Түнхэнэй совхозой Могой-Горхоной hү hаалиин фермэдэ табадахи жэлээ hаалишанаар хүдэлнэ. Тэрэ жэл бүри үндэр дүнгүүдые туйлана. Үнгэрhэн жэлдэ түрүү hаалишан hаамхай үнеэн бүриhөөнь 2800 килограмм hү hааhан юм. Һаяхан Евдокия Доржие... даа үндэр дүнгүүлые туй... гаа түлөө Ажалай Алда... III шатын орденоор шаг...

В. ТУЛАЕВА.

АРАД БОЛОН ПА... БАТА НЭГЭДЭЛ...

Социалис демократиин илан мандажа байhые, парти болон арадай эбдэршэгүй бата нэгэдэлтэй байhые, КПСС-эй Центральна Комитедые тэдэнэй нягтаар тойрон жагсанхай байhые СССР-эй Верховно Соведэй hунгалта шэнэ хүсэтэйгөөр элирхэйлэн харуулба. Москва хотын Куйбышевска округой hунгагшадтай уулзалга дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь К. У. Черненкын хэлэhэн үгэ шухала политическэ үйлэ хэрэг болоhон байна. Үгэ дотор СССР-эй дотоодын ажабайдалай, уласхоорондын байдалай үндэhэн шухала асуудалнууд гүнзэгыгөөр шэнжэлэгдэжэ, мүнөө парти болон арадай хүсэлэл оролдолгонуудаа хандуулха ёhотой гол шэглэлнүүд тодорхойлогдоо.

Энэ шухала документые олоной дунда нэбтэрүүлэн дэлгэрүүлхэ талаар орон доторнай эдэохитэй хүдэлмэри дэлгэрүүлэгдэжэ байна. Агитационно-пропагандистска эдэбхитэдтэ туhаламжа болгон, лекцинүүд, элидхэлнүүд болон хөөрэлдөөнүүдэй жэшээтэ тематика толнлогдоно.

Нүхэр К. У. Черненкын хэлэhэн үгэ — парти болон арадай ажал ябуулгануудай дайшалхы программа.

СССР-эй Верховно Соведэй hунгалтын дүнгүүд — парти болон арадай эбдэршэгүй бата нэгэдэлэй толотомо гэршэ мүн.

Парти — совет обществын политическэ байгуулалтын хүсэн мүн.

Совет арадай ажабайдалые hайжаруулга — партиин ба гүрэнэй ажал ябуулгын үндэр дээдын уг зорилго мүн.

Парти болон арадай нэгэдэл — манай общественые саашадань хүгжөөлгын шиидхэхы эрхэ нүхэсэл мүн.

Совет общество — социальна үнэн зүб байдалай, ёhотойл арадай засагай общество.

Бии байгаа үйлэдбэриин хүсые бүрин хүсэдөөр хэрэглэхэ.

Мүнөөнэй эрдэм, техникын туйлалтануудай үндэhэ hуури дээрэ арадай ажахые шэнэдхэн hайжаруулга — үндэhэн шухала зорилгонуудай нэгэниинь болоно.

Арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгэдэ үдэр бүриин анхарал хандуулха.

Совет хүнүүдэй hуудал байдалые hайжаруулха тухай партиин анхарал оролдолго.

Промышленность болон барилга дээрэ бар хүсэнэй ажалые хороолго — хойшолуулашагүй шухала зорилго мүн.

Хаа хаанагүй ажахын тоосоо нэбтэрүүлые али болохоор дэмжэхэ.

Эрдэм ухаанай туйлалтануудые, дүй дүршэлые эдэбхитэйгээр нэбтэрүүлхэ.

Ёhо гурим, эмхидхэл ба журам бэхижүүлхэ.

Улам hайнаар ажаhуухын түлөө бүри hайнаар хүдэлхэ хэрэгтэй.

Ажалай хубаарилгын социалис ёhо гуримые бодото дээрэнь хэлбэришэгүйгөөр бэелүүлхэ.

1984 ондо манай коллективэй түсэб болон социалис уялганууд ямараар дүүргэгдэнэб.

Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, продукциин өөрынь үнэ сэнгые хямдаруулха түсэбөө үлүүлэн дүүргэебди.

Хүсэжэн жагсаhан социализмые нарижуулан hайжаруулгын зорилгонуудые шиидхэлгэдэ үзэл сурталай-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин дүүргэдэг үүргэ.

Үзэл сурталай, эмхидхэлэй ба ажахын хүдэлмэриин нэгэдэлэй ленинскэ гол ёhон.

Олониитын бата үзэл суртал, гүнзэгы ухаан бодол — тэдэнэй ажалай ба ниитын эдэохи үүсхэлэн эшэ үндэhэн мүн.

Совет хүн — үйлэдбэриин бүрин эрхэтэ ба харюусалгатай эзэн.

Хүнүүдэй үүсхэл эдэбхиие али бүхы талаарнь хүгжөөхэ, ажалша коллективүүдэй үүргые дээшэлүүлхэ талаар партиин хараа шэглэл.

Ажал — хүнэй олониитын дунда мэдэрэгдэлгын, тэрэнэй нэрэ хүндын эшэ үндэhэн мүн.

Ажал хэрэг хүнөөр бэелүүлэгдэдэг, хүнөөр алдаршуулагдадаг.

Обществэдо зүрюу харша ябадалнуудтай тэмсэл — парти болон гүрэнэй бата хараа шэглэл.

Һургуулиие хубилган шэнэлэлгын проектые бүгэдэ арадай зүбшэн хэлсэлгэ — бодото совет демократиин толотомо жэшээ мүн.

Залуушуулые ажалай дадал шадабаритайгаар хүмүүжүүлгэ — совет обществын шухала зорилго мүн.

Оронойнгоо, социализмын ба эб найрамдалай хуби заяанай түлөө харюусалгые залуушуулда хүмүүжүүлхэ.

Гүрэнэй хэрэгүүдые хүтэлбэрилгэдэ ажалшадые үргэнөөр элсүүлэн хабаадуулга

Түрүү hаалишадай

дүй дүршэл

ОНОЛ АРГАНЬ ОЛОНОЙ ТҮШЭГ ЛЭ

Жэлдээ үнеэн бүриhөө гурбан мянган килограммhаа бага бэшэ hү hааhан түрүү hаалишадай заншалта наймадахи уулзалга дээрэ түрүүлэн үгэ хэлэhэн Кабанскын шубуунай фабрикын Колесовско хоёрдохи фермын hаалишан Евгения Петровна Перевозникова дүй дүршэлөө олондо hонирхолтойгоор хөөрэжэ үгөө бэлэй. Үнеэн бүриhөө гурбан мянган килограмм hү абаха гээшэ бэлэн хэрэг бэшэ. Энэ нүхэрнай ажахы, мүн район дотороо бүлэг үнеэнhээ жэлдээ 100 тонно hү hаажа, онсо шалгараа hэн.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй эхинhээ мүнөө хүрэтэр Евгения Петровна хараалhан зорилгоёо жэншэдгүй дүүргэнэ. Жэшээлбэл, сагай уларилай таарамжагүй ган гасуур 1980 ондо үнеэн бүхэнhөө дунда зэргээр 4006 килограмм hү абаhан hаа, 1981 ондо үнеэн бүриhөө 4377 килограмм hү hаагаа бэлэй. Энэ илалтань СССР-эй Арадай ажахын туйлалтануудай выставкэдэ үндэрөөр сэгнэгдэжэ, дүршэлтэй hаалишан Евгения Петровна Перевозникова ВДНХ-гай Хүндэлэлэй дипломоор, «Москвич-412» түхэлэй хүнгэн автомашинаар шагнагдаhан байна. Удаадахи жэлнүүдтэшье туйлаhан амжалтаяа улам батадхажа ябаа юм.

Үнеэн бүхэнhөө hү ехээр hаахын тула Евгения Петровна өөрын онол аргатай, дүй дүршэлтэй болоhон байха. Дурсагдагша Колесовскын хоёрдохи фермэдэ гуша гаран жэлэй туршада таhалгаряагүйгөөр hаалишанаар ажалгаhан энэ нүхэрнай даажа абаhан бүлэг үнеэдээ өөрөө хооллуулдаг заншалтай юм. Үхэршэдэй малай байра соо силос сенаж, үбhэ, бурдууг асаржа үгэхэдэнь, Евгения Петровна үнеэн бүхэндөө тэжээлыень хубаарилжа эдюулнэ. Эндэ бүхыдөө тэжээлэйнь рацион нарииаар баримталагдадагшье hаа, hаалишан үнеэн бүхэндөө тэжээлыень hү шэмынь зэргээр үгэдэг заншалтай.

— Бүлэг үнеэд hү шэмээрээ булта адли байхагүйл. Зарим үнеэн хэды ехэ тэжээлээр хооллуулагдабашье, жэлдээ 2500—2600 килограммhаа үлүү hү үгэдэггүй байха. Тиихэдэ нүгөөдэнь энэ хугасаа соо 4500—5000 килограмм hү үгэдэг байжа магад. Иимэ үнеэн үсөөн лэ байдаг. Үнеэн бүхэнэй hү шэмые байhан соонь абахын тула тэжээлыень хуби хубиданьхубаарилжа үгэхэдэ hайн гээшэ,— гэжэ Евгения Петровна хөөрэнэ.

Һү шэмэ ехэтэй үнеэдые шэлэжэ харуулhалха хэрэгтэ дүршэлтэй hаалишан онсо анхаралаа хандуулдаг. Тэрэ жэл бүхэндэ гурба-дүрбэн гунжа даажа абадаг. Зарим жэлдэ хоёр-гурбан үнеэ голодоhондо гаргаха ушарай дайралдадаг дээрэhээ түрүүшынхеэ туғаллаха гунжа олоор даажа абана бшуу. Түрүү hаалишанай мэдүүлhэнэй ёhоор, дэлэнгээ хүбдэдаг, наhатай болошо, арза шүдээ унаhан үнеэдые анханайнь hү шэмээр сэгнэжэ байлгаhанай үлүү юм. Иимэ үбшэн, үтэлhэн үнеэдые үлөөхэдэ, шэнэ гунжанhаа бага hү үгэхэгүйшье hаа, саашадаа заабол хохидолдо оруулхал байха. Юуб гэхэдэ, урид гунжа туғаллуулжа hайн үнеэн болгохоор hаажа, зоотехническэ заабариин ёhоор харууhалаагүй hаа, hү үйлэдбэрилжэ, гүрэндэ тушааха түсэбөө яагаад дүүргэхэ бэлэй. Энээниие hайн мэдэхэ байhандаа Евгения Перевозникова үбшэн, үтэлhэн наhатай үнеэдээ шадаар hаа, үни байлгангүй, голодоhондо гаргахаар оролдодог заншалтай.

— Урдаа даа бишье баhал наhатай үнеэдhээ хахасаха дурагүй байдаг hэм. Һүүлдэнь hү ехээр hаадаг болоходоо ойлгооб. Үбшэн үлбэр бэетэй, үтэлhэн наhатай үнеэдые голодоhондо гаргангүй, баряад байхадаа гансал өөhэдтөө амарыень харанабди. Энэмнай эрьежэ ерэхэдээ горитойхон хохидол ушаруулна гээшэ. Мүнөө манай фермын hаалишад hүрэг шэнэлхэ туғаллаха гунжануудые арсалтагүй абадаг болонхой,— гэжэ түрүү hаалишан хөөрэнэ.

Үбэлжэлгын үедэ үнгэргэгдэдэг hаалишад, үхэршэдэй зоотехническэ hуралсалда хабаадалсахаяа олонхидынь таталдадаг бэлэй. Гэр булын гү, али ямар нэгэ шалтаг урдаа барижа, долсон хоногтоо нэгэ удаа үнгэргэгдэдэг хэшээлдэ ябаха дурагүйшүүл захаhаа бии байгаа ааб даа. Һүүлдэ бүхы предприяти дотор продукциин шанар hайжаруулха талаар шанга эрилтын табигдажа, hаалишадай салин хүдhэнэй хубилгагдажа захалхада хүн бүхэн hуралсагдаа хабаададаг болоо hэн. Эрхим шанартай гэхэ гү, али ехэ тоhолиг, сэбэр hү элбэгээр тушааhан hаалишадынь нэмэлтэ түлбэридэ хүртэдэг болоо ха юм.

Зоотехническэ hуралсалда мэргэжэлтэдынь үнеэдэй үүлтэр hайжаруулха, эмэ хашарагуудые шэлэжэ, hү шэмэтэй үнеэн болгохоор харууhалха тухай, мүн hая туғаллаhан гунжануудые шэмэтэй тэжээлээр хооллуулха hайнаар hааха тухай ойлгосотойгоор, дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгэдэг байhан гээшэ. Энэ хэшээлдээ районойнгоо түрүү hаалишадай дүй дүршэлые, онол аргануудые үргэнөөр тайлбарилан хөөрэдэг заншалтай бэлэй. Һү сэбэрээр hаахын тула дэлэнгыень урид заабол угаажа, аршаха хэрэгтэй гэжэ зоотехнигэй хэлэhэниие hаалишад мүнөөшье мартаагүй байха.

Колесовскын хоёрдохи фермын hаалишад гансашье hү ехээр hаахын түлөө бэшэ, мүн продукциингаа шанарые эрид hайжаруулхаар горитойхон тэмсэл ябуулна. Фермын улаан булан соо hаалишадай үдэр бүри hааhан hүнэй хэмжээн, мүн лабораторидо шалгагдажа тодорхойлогдоhон hүнэйнь шанар тухай самбар дээрэ аржытар бэшэгдэнэ. Тиимэhээ хэн hаалишанай хэдыдэ муу шанартай, II—III сортын hү тушааhаниие тэрэ дороо мэдэжэ абахаар юм. Эндэ Евгения Петровна Перевозниковагай дүнгүүдые харахада, жэлэй эхинhээ хойшо hааhан бүхы hүеэ гансал нэгэдэхи сортоор тушаанхай байгаа hэн.

Кабанскын шубуунай фабрикын ахамад зоотехник С. Г. Чмелевтой уулзажа хөөрэлдэхэмнай:

— Манай предприятиин түрүү hаалишан Евгения Петровна Перевозниковагай хүдэлмэрилхыень харахада, урматай даа. Хамагhаа эртүүр фермэдээ ерээд, бүхы ажалаа яаралгүйхэнөөр, даамайханаар хэжэл ябаха. Энэ нүхэртэмнай хаган абамаар дүй дүршэл, онол арга биил гээшэ. Залуу басагадые дахуулаад ажэлгахадаа бүхы «нюусаяа» тайлбарилжа, ойлгуулжа үгэдэг юм. Евгения Петровна нарин нягта, ёhотойл hурган хүмүүжүүлэгшэ гээшэл даа. Мүнөө hурагшадынь гансашье Колесовскын хоёрдохи фермэдэ бэшэ, мүн Кабанскын, Колесовскын нэгэдэхи фермэдэ hаалишанаар ажаллахадаа, hү ехээр hаажа, мүрысөөндэ шалгардаг заншалтай. Һургаhан залуу hаалишадынь хадам харида гарахадаа, ондоо фермэдэ хүдэлмэрилнэ гээшэ. Хаанашье байгшынгаа, хүмүүжүүлэгшынгээ нэрые нэрлүүлхэдэ, омогорхомоор даа,— гээд, баяртайгаар мэдүүлээ бэлэй.

Евгения Петровна Перевозникова үнеэдээ hаахаhаа урид дэлэнгыень угаажа сэбэрлээд хүхэндэнь аппарадаа углажа hуулгадаг. Түрүүшын үнеэнэй hаагдатар, нүгөөдынгөө дэлэн сэбэрлэжэ үрдинэ. Машинаар hааhанайнгаа удаа тэрэ үнеэдэй дэлэн соо үлэhэн hү гараараа шөбторон hаажа, тусгаар хүнэг соо суглуулдаг гуримтай.

Үдэр бүри үнеэдээ hаахадаа онсо hү шэмэтэй үнеэнhээ хэды зэргэ hүнэй hаагдаhыень заабол зэргэсүүлнэ

ГҮРЭНЭЙ ШАНГАЙ ЛАУРЕАТ

...ЙХАН СЭДЬХЭЛ

тэнь, түрэл түрхэмүүд болоод дүтын танил нүхэдтэнь асараа гэхэлэ зүйтэйшье, зүбтэйшье ха. Ажал хүдэлмэридөө элитэ ехэ амжалта түйлажа, эрдэм наукын түйлалтануудые, түрүү дүй дүршэлые болон ажалые эмхидхэлгын шэнэ онол аргануудые аша үрэтэйгөөр хэрэглэн, мал ажалай шанар һайнтай продукци үйлэдбэрилгые эрид дээшэлүүлһэнэйнгээ түлөө нүхэр Будаева 1983 оной СССР-эй Гүрэнэй шанда хүртэһэн байна. Энээнэй урда Дулмажап Доржитаровна Ажалай Улаан Тугай, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденуудаар шагнагданхай, «Шэн габьяата ажалай түлөө. В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлдэ» гэһэн медальда хүртэһэн. Арадай түйлалтануудай выставкын болон бусадшье хүндэтэ шагнал хайранууд яһала бии. Мүн «РСФСР-эй габьяата малшан», «Нэгэдэхи классай хонишон-мастер», «Коммунис ажалай ударник» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэнүүдтэй. Нёдондо хүндэтэ уряалаар Москва хүрэжэ, ВДНХ-гай «Овцеводство» гэһэн павильон соо өөрынгөө ажалай дүй дүршэл тухай хөөрэжэ, олоной анхарал ехэтэ хандуулаа бэлэй. Тобшолходо, хайра хүндэ ехэ, харгы зам сэбэр. Тингэбэшье, урдахи уялгаяа суута хонишон агшам зуурашье мартадаггүй, һайн һайхан мэдэрэлтэй эхэнэр мүн. Тиимэл хадаа арад зоной дунда хүндэтэй ямбатай ябана ха юм. Зүгөөр, эды болотор ургатараа нилээдгүй шоройлогдоо юм бэзэ. Юуб гэхэдэ, гансахан хони харууһалжа эхилһээр гуша гаран жэл болошобо. Энэ үедэ ядалдахашье, урагшагүйдэхэшье, урмаашье хухарха, элдэб бодолдошье абтаха, баярлан бахархахашье саг нэгэнтэ бэшэ ушарһан байха. Тэдэниие нюуһанай, далдалһанай хэрэг огто үгы. Бэрхэ хонишон болохо гээшэ тиимэ бэлэн хэрэг бэшэ байгаа. Шанга тэсэбэри, оролдолго ба эдэбхи үүсхэл хэрэгтэй. Тиигэжэ нэгэл хүдэлмэридөө, нэгэл мэргэжэл шудалан, олон жэлдэ ажаллажа, дүршэл шадабаритай болоһон, оноб оншыень олоһон байна ха юм.

—Энэл ушар ерээдүймнай амжалта хангаха гол арга боломжо болоно гээд тоолодогбди, — гэжэ нүхэр Будаева баталдаг.

Үнэхөөрөө, һүүлэй 5—6 жэлэй туршада Дулмажап Доржитаровна Дармажан Дандарович хоёрой түйлаһан үрэ дүнгүүд хадаа дээрэ дурсагдаашые гэршэлнэ бшуу. Жэшээнь, тэдэнэр арбадахи табан жэлдэ дунда зэргээр жэл бүри зуун эхэ хонин бүриһөө 105 хурьга абаһан, хонин бүриһөө 4,6 килограмм нооһо хайшалһан байна. Тиин арбадахи табан жэлэйшье боһоһо алхаһаар габшагай ажалай үльгэр жэшээ харуулжа байнхай. Тодоруулан хэлэхэдэ, 1981 ондо 100 эхэ хонин бүриһөө 117 хурьга, 1982 ондо —131, 1983 ондо 126 хурьга абажа, нэгэшье толгой гарза хоролтогүйгөөр тэнжээжэ тушааһан алдартай. Тиихэдэ жэл бүри хонин бүриһөө 4,5 килограммһаа эхилээд 4,9 килограмм хүрэтэр һайн шанартай нооһо хайшалһан солотой. Мүнөөшье тэрэ даажа байһан эхэ хонидһоо 560 гаран хурьга абаад, хонишод-зуутанай мүрысөөс толгойлжо ябана. Иигэжэ үбэлэй хэсүү үеые тэсэмгэйгээр дабаад, хабарай эхин һарын хагсууда хүсэл зоригоо мүхэнгүй, хурьган бүхэниие хүхэ ногоон дээрэ гаргахын түлөө һахы һалаг хүдэлжэ байһан Сэлэнгын районой XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой Мэнгэйн хонишодто мүнөө час, минута бүхэн тоотой болонхой.

...Хонишодой гэртэ һаруул, ариг сэбэршье. Ажалша бүхэриг аад, нягтахан зон байдаг юм хаш гэжэ абаһаар лэ тухайлхаар. Бүхы юумэнэйнь һуурндаа яндыса табяатай. Стол дээрэһээнь нрагуу хүгжэмэй аялга зэдэлжэ, бүришье хүхюутэй зугаатай байдал түрүүлнэ. Мүнөөдэр хайрата эхэеэ амаршалхаяа үхибүүдынь булта сугларанхай, хүл хөөрсэг бололдон шуугянад. Теэд, яахабши, түрэлхидэй эгээл ехэ жаргал — үхибүүд ха юм даа. Энэмнай мүн лэ манай Совет засагай ашаар олоһон жаргал болоно. Эгээл мүнөө Эхэнэрнүүдэй Уласхоорондын үдэр — Мартын найманай һайндэрые тэмдэглэжэ байхадаа, энээн тушаа үшөө дахин омог дорюунаар дурдаха дүүрэн эрхэтэйбди. Энэ жаргалай гүн удхые эдэ түрэлхид өөһэдөө хэнһээшье үлүүгээр ойлгожо байгаа бэзэ. Олоной юрөөл дуулажа, элдэб бодолдо эзэлэгдээд һуухадаа, жиирэй хонишон Дулмажап, магад, энээниие хараада абаһан байжа болоо. Бү мэдэе. «Эхэнэрэй үһэнииь ута аад, ухаан бодолынь богони» гэдэг урданай үгүүлэлэй унги удхань тад ондоо болошоо бэшэ гү?!

Ив. ОЧОРОН.

Ажалай журам шангадхаха

Хори һууринай «Строитель» клуб соо һаяхан олон зоной хабаадалгатай хамтын суглаан болобо. Тэндэ сугларагшад «Ажалай социалис журам бэхижүүлхэ хүдэлмэриие шангадхаха тухай» КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй болон ВЦСПС-эй тогтоолой хэр зэргэ бэелүүлэгдэжэ байһан тухай хөөрэлдэһэн байна. Һурагшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ, ажалай болон үйлэдбэриин журам бэхижүүлхэ, ниитын гурим эбдэгшэдтэй тэмсэлээ шангадхаха тушаа асуудалнууд зүбшэгдөө.

«Бурводстрой» нэгэдэлэй ПМК-гай хүтэлбэрилэгшэд П. Г. Рубцов, Г. М. Корнаков, А. Н. Цыцыктуев, Хориин 1-дэхи дунда һургуулиин директор Т. Г. Бальчинова болон бусад үгэ хэлэхэдээ, ажалша коллективүүдэй дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин хэр зэргэ ябуулагдажа байһан тухай мэдээсээд, ажалай болон үйлэдбэриин журам эбдэгшэдтэй тэмсэлгэдэ ниитын эмхинүүдые олоор хабаадуулха хэрэгэй шухала байһанда тогтонод. Һүүлдэнь үхибүүдээ муугаар хүмүүжүүлдэг, энэ нангин уялгадаа хайша хэрэгээр, харюусалгагүйгөөр хандадаг зарим түрэлхид, нэрлэбэл, 335-дахи ПМК-гай хүдэлмэрилэгшэд Ю. В. Филиппов, А. Г. Гурулев болон бусад нютагайхидайнгаа урда харюусаһан байна.

ОЛООРОО ХЭЛСЭЖЭ...

Эдэнэр хэтэрүү ехээр архи уужа, үхибүүдтээ муу нүлөө үзүүлнэ гэжэ сэхэ хэлэгдээ. Тиихэдэ А. С. Черных, А. Г. Борисова, С. А. Трунева, А. И. Лопордина, В. Ф. Полкова, Г. Г. Гаврилова, А. А. Краснльникова гэгшэд саг үргэлжэ архи уужа, ниитын ажалһаа хүлжадаг, мүн гэр бүлэдөө шууяа хэрүүл гаргадаг байһанайнгаа түлөө мүн шүүмжэлэлдэ ороо. Суглаанда хабаадагшад тэдэниие хатуу шангаар хэһээхэ, заримыень эмнэлгын газарта эльгээхэ гэһэн шиидхэбэри баталба.

Хуулиин наһа гүйсөөгүйшүүлэй хэрэгүүдые хаража үзэдэг комиссиин гэшүүн—районой прокурор М. Д. Дондуков, арадай сүүдэй түрүүлэгшэ А. П. Усов гэгшэд зарим эмхи зургаануудай хүтэлбэрилэгшэд ерээдүйн халааниие хүмүүжүүлгэдэ анхаралаа багаар хандуулна, ажалша коллективүүдэй гэшүүд хүмүүжүүлгын асуудалаар һонирхоногүй, һургуули түрэлхид хоёрой хоорондо нягта холбоон үгы гэжэ тон зүб ажаглалта хэбэ.

Суглаанда хабаадагшад ажалай журам хазагайруулагшадтай, архиншадтай, гэр бүлэдөө шууяа гаргадаг зонтой үсэдөөр тэмсэхыень Хори һууринда ажаһуугшадта, ажалша коллективүүдэй гэшүүдтэ хандаһан хандалга баталан абаа.

Д. ЦЫДЫПОВ,
Хориин поссоведэй ниитын гурим сахиха талаар Соведэй түрүүлэгшэ.

«ХОНИШОД ГОМДОНОГҮЙЛ ДАА»

Хэжэнгын районой «Первомайский» совхоздо хурьга абалга гүлэг дундаа ябажа байна. Мүнөө байгша ондо абтаха ёһотой хурьгадай 70 процентнь тэнжээгдэнэ. Ажахын Асын отарын хонишод илангаяа олон хурьгадтай болонхой. Коммунист, районой зуутанхонишодой нэгэн В. Б. Бальчинов, мүн В. Ц. Цыренжапова, Н. Д. Жамбалова гэгшэдэй харууһалжа байһан хонидой олонхинь хурьгалаад байна. Эдэнэр зуун хонин бүриһөө зуун хурьга абаха гэһэн социалис уялгаяа дүүргэхын тула түл абалгын эхинһээ хойшо эсэхэ сусахые мэдэнгүй, оролдосотой һайнаар хүдэлһөөр.

Тус ажахын профкомой түрүүлэгшэ Н. Ф. Исаеватай хөөрэлдэжэ, хонишодой халуун хаһын үедэ тэдэнэй хэр зэргээр хангагдажа байһанаар һонирхоходомнай:

— Ажаһуудалай эрилтэ хангадаг комбинадай хүдэлмэрилэгшэ, медик, библиотекарь болон соёлшодһоо бүридэһэн бүлэг гарагай табан бүхэндэ хонишодто ошожо, эрилтэнүүдые хангадаг гээшэ. Тиихэдэ автолавка хэды хоноод лэ ябажа, тэдэндэ тон шухала зүйлнүүдые худалдана. Олон хонишод, сакманщигуудай байһан газарта телевизор табихаяа байнабди. Хангалтын асуудалаар гомдол ороногүйл даа,— гэжэ харюусаа һэн.

Бидэнэрэй Мантаанай отарада ерэхэдэ, Дээдэ-Хэжэнгын участково больницын фельдшер С. Т. Пайданова түргэн туһаламжынгаа машинаар тэндэ ерээ һэн. «Леоновко ерэһэн аад, нэгэ мүһэн эрьеэд гарахаяа һанаа хүм даа. Мүнөө грипп дэлгэрэнги байна. Тиимэһээ һэргылэмжын хүдэлмэри хэрэгтэй»,— гээд, тэрэ байгшадта хөөрэнэ.

Ажахын соёлой байшангай дэргэдэхи уран, һайханай коллектив өөһэдынгөө малшад, хонишодто һонирхолтой концерт наала харуулжа байдагынь заншалта болонхой. Һаяхан тэдэнэр мүрысэдэг «50 лет Октября» совхозой ажалшадта айлшалжа, ээлжээтэ концертээ харуулаа.

В. ТОКТОХОЕВА.

ДЕПУТАТ — АРАДАЙ ТҮЛӨӨЛЭГШЭ

ҮГЛӨӨНЭЙ НАРАНТАЙ УРИЛДАН

— Манай поселково Соведэй харьяата газарта оршодог «Авторемонт» нэгэдэлэй гол заводой хүдэлмэришэдые гү, али «Гигант» колхозой мэргэжэлтэдые абаад үзэхэдэ, тэдэнэй олонхинь ондоо нютагуудай хүнүүд байха. Гэбэшье, тэдэнэр манай нютагта һууриһан түбхинэжэ, өөһэдын зон болонхой. Нютагаймнай залуушуул дээдэ болон дунда һургуулинуудые дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр түрэл нютагтаа үлэдэг болонхой. Һүүлэй жэлнүүдтэ иимэ үзэгдэлнүүд илангаяа олошорно. Жэшээ болгон, манай поссоведэй депутат, колхозой ветеринар Валерий Анатольевич Зубакиниие абаад үзэе. Валерий Анатольевичые залуушуулай тоодо оруулхаар бэшэ юм ааб даа. Гэбэшье энэ хүмнай сэдьхэл зүрхөөрөө үшөөл залуу зандаа юм,— гэжэ Шэнэ-Бэрээнэй поселково Соведэй секретарь Н. И. Куликова хөөрөө һэн.

Валерий Зубакин 1969 ондо Улаан-Үдын хүдөө ажахын техникум дүүргэһэн. Тэрэ гэһэнһээ хойшо олон жэлэй туршада таһалгаряагүйгөөр түрэл нютагтаа малай эмшэнээр ажаллажа ябана. «Гигант» колхозой эдүүһа малда, Шэнэ-Бэрээнэй айлнуудта туһаламжа үзүүлхэеэ арсадаггүй юм. Ниитыншье, үмсыншье малнуудай тоо толгойн олошорхын, мал эмшэлхын, һэргылэмжын тарилгануудые болон бусад хүдэлмэринүүдые саг болзор соонь, һайнаар үнгэргэхын түлөө Валерий Анатольевич оролдодог байна. Тэрэ 1970 онһоо хойшо колхозой ветеринарна участогые даагшаар ажаллана. Ахамад ветврач А. О. Афанасьевтай хамта нүхэр Зубакин Улаан-Үдын хүдөө ажахын институтай студентнэрэй практикые хүтэлбэрилэлсэдэг.

— Буряадай хүдөө ажахын институтай 5-дахи курсын студентнэр жэл бүри ерэжэ, 4 һарын туршада практика гарадаг. Шэлэһэн мэргэжэлдэнь тэрэниие улам дурлуулжа, ерээдүйнь ажал хүдэлмэриинь гол зорилго ямар бэ гэжэ тэдэндэ ойлгуулалга, дүй дүршэлөө дамжуулга хадаа бидэнэй уялга болоно. Залуу, ерээдүйн мэргэжэлтэдые бидэнэр тон баяртайгаар угтан абадагбди. Залуушуулаар ажаллажа, һанамжа дурадхалнуудаа хубаалдан ябахада ехэ зохид, һонирхолтой байдаг. Тиихэдэ тэдэниие һурган хүмүүжүүлхэ, мэргэжэлдэнь дүршүүлхэ гэһэн хүндэтэй уялга бидэнэй урда табигдадаг,— гэжэ Валерий Анатольевич омогорхон хөөрэжэ һуугаа һэн.

Нүхэр Зубакин эрхим мэргэжэлтэн, хүндэтэй эсэгэ, хани нүхэр, һурган хүмүүжүүлэгшэ байхаһаа гадуур, ниитын ажал хүдэлмэриин эдэбхитэдэй нэгэн юм. Арадай депутадай хүндэтэ нэрэ зэргые даажа ябаһан хүндэ шиидхэхэ шухала асуудалнууд, бэелүүлхэ шэнэ зорилгонууд олон юм ааб даа. Гэбэшье Валерий Зубакинай яаража гү, али мэгдэжэ ябахань нэгэтэшье харагдадаггүй. Аалин номгон хүдэлсэтэй, даруухан зантай аад, хүхюу зугааша энэ хүн хаанашье, хэнтэйшье үгэеэ ойлголсожо шададаг, һунгагшадай гү, али хамта ажалладаг нүхэдэйнгөө үгэһэн асуудалнуудта зүб, тоб гэмэ харюу үгэхые оролдодог юм. Валерий Анатольевич гансашье арадай депутадай үүргэ дүүргэнэ бэшэ, мүн арадай хиналтын бүлэгэй гэшүүн, хүдөө ажахын талаар саг үргэлжын комиссиин түрүүлэгшэ, байгаалиие хамгаалгын бүлэгэй гэшүүн, нүхэдэй сүүдэй гэшүүн ха юм. Үбэлэй ута үдэшэнүүдтэ колхозой конторо соо гү, али залуу мэргэжэлтэдэй дунда, үгышье һаа холын гүүртэнүүд дээгүүр депутат Зубакиниие хаража болохоор. Хүдөө ажахые саашадань хүгжөөхэ талаар шиидхэгдээгүй үлэһэн асуудалнууд тэрэнэй һанаае хододоо зобоодог. Ушар тиимэһээл хүдөө ажахыда, жэшээнь гүүртэ, фермэнүүд дээрэ техникэ хэрэглэн, малшадайнгаа ажал хүдэлмэриие али болохоор хүнгэдхэхэ хэрэгтэ колхозой хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд оролдоно гээшэ. Тэдэнэй дунда дүй дүршэлөөр баян хүтэлбэрилэгшэд олон. Ахамад зоотехник Н. Г. Заиграев түрэл ажахыдаа хорёод жэлэй туршада ажаллана.

— Хамта ажалладаг нүхэдэймни дунда дүршэлыень халан абахаар хүнүүд олон юм. Тэдэнэр хадаа олон жэлэй туршада нэгэл газартаа хүдэлжэ ябаһан хүнүүд, тэдэнэй зариманиинь наһанайнгаа амаралтада үни хада гарабашье, дуратай ажалаа үргэлжэлүүлһээр. Намтай сугтаа 2 фельдшер, 2 санитарка ажаллана. Л. И. Булыгина хори гаран жэлэй туршада санитаркаар ажаллаха үедөө, ямаршье мэргэжэлтэнһээ үлүү эрдэм мэдэсэтэй болонхой. В. С. Суходолина—манай отделениин фельдшер. Залуушье һаа, тэрэ дүй дүршэлөөр баян боложо үрдинхэй. 2-дохи отделениин фельдшер П. П. Бурлакова тухай дурдангүй яажа гарахаб. Тэбхэр 25 жэлэй туршада малай эмшэнээр ажаллажа, наһанайнгаа амаралтада гарабашье, бүхы наһаараа хэжэ ябаһан ажалаа орхёогүй. Иимэл баян намтартай хүнүүдһээ жэшээ абан, тэдэниие дахан ажаллажа ябахадашье урматай,— гэжэ Валерий Зубакин хөөрэнэ.

Х. ДОРЖИЕВА.

Загарайн район.

...АРАЛГА ...ОСХОГДОБО

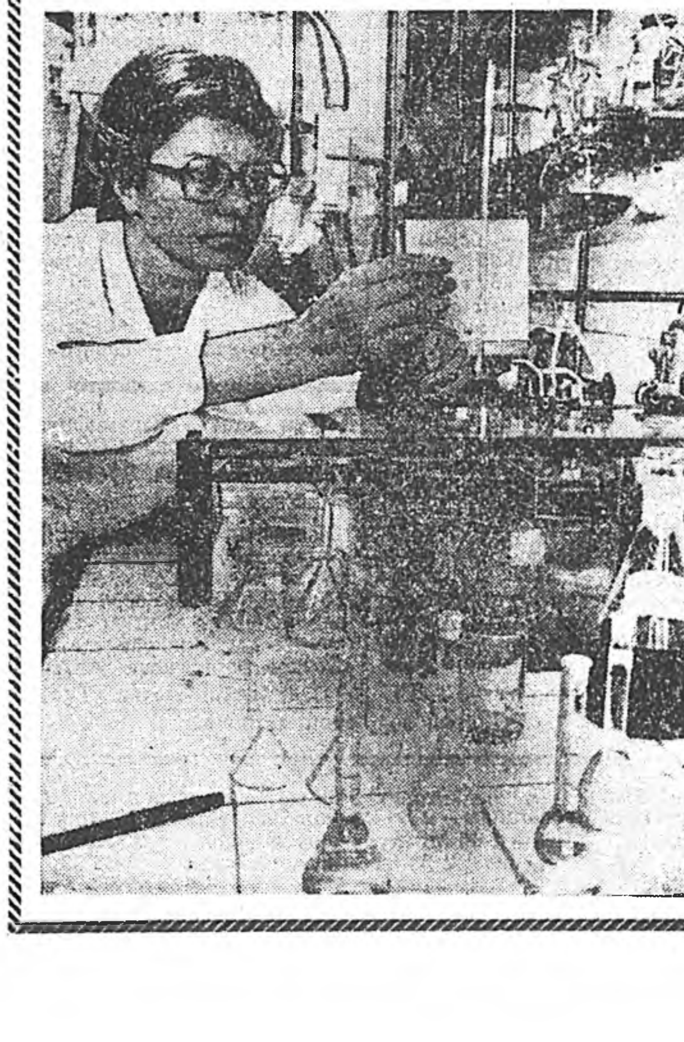
училищнуудай, түүхын ба соёлой памятнигуудые хамгаалгын бүлгэмүүд хабаадаха юм. Эмхидхэлэй комитет байгуулагданхай.

Буряадай сэрэгшэдэй фронтдо харуулһан баатаршалга, тылдэ гаргаһан ажалай габьяа тухай хөөрэһэн экспонадууд суглуулагдажа, тусхай экспозицинууд болгогдоно.

Гэхэтэй хамта, ниитын шэнэ музейнүүдые байгуулха, хуушануудайнь экспозицинуудые һэльбэн шэнэлхэ хүдэлмэри эдэбхитэйгээр ябуулагдажа байнхай. Совет сэрэгшэдэй дурасхаалда бодхоогдоһон хүшөөнүүд тухай мэдэсэ хүн зоной дунда дэлгэрүүлгэ, эдэ хүшөөнүүдые һэльбэн заһабарилга мүн лэ тон шухала бшуу.

Илалтын 40 жэлэй ойн баярай урда харалгын дүнгүүд согсологдохо юм.

И. КЛИНОВСКАЯ,
Буряадай нэгэдэмэл музейн таһагые даагша.

ТАСС — АПН

ХИЛЫН СААНАҺАА

В. И. ЛЕНИНЭЙ ЗОХЁОЛНУУДАЙ ДҮҮРЭН СУГЛУУЛБАРИ

ПЕКИН. В. И. Ленинэй зохёолнуудай дүүрэн суглуулбариие хитад хэлэн дээрэ хоёрдохёо хэблэжэ гаргаха гэһэн шиидхэбэри КПК-гай ЦК баталан абаба гэжэ «Жэньминь жибао» газетэ мэдээсэнэ. 1984 ондо түрүүшын дүрбэн том хэблэгдэн гаргагдаха юм. Удаань жэл бүри арбан томынь хэблэгдэхэ байна. Бүхы 60 томыень хэблэжэ гаргалта 1990 ондо дүүргэгдэхээр хараалагдана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Яна Дворжакова — Чехословакиин наукануудай академиин макромолекулярна химиин институдай лаборантка. Наукануудай национальна академиин учреждениүүдэй бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй хахадынь мүнөө эхэнэрнүүд юм.

ЧТК—ТАСС-ай фото.

ЖЕНЕВЭДЭХИ КОНФЕРЕНЦИ

ЖЕНЕВЭ. Москвада һунгагшадтай уулзалга дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь К. У. Черненкын хэлэһэн үгэ соохи уласхоорондын бүлэгэй текст Совет делегациин гүйлтаар эндэ тараагдажа, буу зэбсэгүүдые хуряаха талаар Женевэдэхи конференцидэ хабаадагшадай анхарал ехээр татаба.

Буу зэбсэгүүдые хуряалгын али бүхы асуудалнуудаар һүүлэй үедэ Советскэ Союз тодорхой дурадхалнуудые оруулһан байгаа. ООН-ой Генеральна Ассамблейн һүүлшын 38-дахи сесси дээрэ олонхи гүрэнүүд тэдэниие һайшааһан байна гэжэ энэ үгэ элирхэйлэн харуулна гээд Совет делегациие толгойлогшо В. Л. Исраэлян заседани дээрэ үгэ хэлэхэдээ тэмдэглээ.

Ядерна буу зэбсэгүүдые туршалгые бүрин хүсэдөөр хорихо, ядерна зэбсэг хэрэгсэлнүүдые бүтээн гаргалгые хизаарлаха, хороохо, химическэ зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хорихо гээшэ совет-американ харилсаануудта, уласхоорондын байдалда гүнзэгы ехэ хубилалтануудые түйлаха арга олгохо байна гээд К. У. Черненко мэдүүлээ гэжэ СССР-эй түлөөлэгшэ онсолон тэмдэглэбэ.

Совет хүтэлбэрилэгшын энэ шухала мэдүүлгые конференцидэ хабаадагшад наринаар шэнжэлхэ бэзэ гээд этигэн найдажа байһанаа СССР-эй түлөөлэгшэ мэдүүлбэ.

Буу зэбсэгүүдые хуряаха талаар Советскэ Союзай, социалис хани нэгэдэлтэ бүхы оронуудай гаргаһан үүсхэлнүүдые, эб найрамдалта хүсэлэл оролдолгонуудые үндэрөөр сэгнэнэбди гэжэ ЧССР-эй делегациие толгойлогшо Милош Вейвода тэмдэглээ. США-гай зэрхэг түримхэй ябуулганууд Европодо ядерна буу зэбсэгүүдые хизаарлаха тухай шухала хөөрэлдөөнүүдые таһалдуулгын шалтагаан болобо гэжэ тэрэ һануулаа.

СТОКГОЛЬМЫН ХУРАЛДААН

СТОКГОЛЬМ. Европодо этигэл найдалые, аюулгүй байдалые бэхижүүлгын, буу зэбсэгүүдые хуряалгын хэмжээнүүдээр эндэ үнгэргэгдэжэ байһан конференциин пленарна заседани дээрэ СССР-эй делегациин гэшүүн генерал-майор В. М. Татарников үгэ хэлэбэ. Ядерна буу зэбсэг түрүүлэн хэрэглэхэгүй гэһэн уялга конференцидэ хабаададаг ядерна буу зэбсэгтэй бүхы гүрэнүүдэй абаха тухай, сэрэгэй хүсэ хэрэглэхэгүй, эб найрамдал хангаха договор баталха тухай Советскэ Союзай болон социалис хани нэгэдэлтэ бусад гүрэнүүдэй абаһан үргэн ехэ үүсхэлнүүдтэ тэрэ дэлгэрэнгыгээр тогтожо хэлэбэ. Американ ядерна ракетэнүүдые НАТО-гай бусад оронуудта тараан тодхолгоһоо уламжалан уласхоорондын байдалай орео түгшүүрилтэй боложо байха үедэ эдэ шухала хэмжээнүүдые бэелүүлхэ гээшэ ехэ удха шанартай байна гэжэ совет түлөөлэгшэ тэмдэглээ.

Хельсинкидэхи Түгэсхэлэй актын зохихо дүримүүдые хүгжөөхөөр Советскэ Союзай бэлэн байһан тухайда СССР-эй түлөөлэгшэ хэлэбэ.

СИРИИН ПРЕЗИДЕНТЫН МЭДҮҮЛГЭ

ДАМАСК. США болон Израилиин Ливанда баадхахые һэдэһэн хэлсээнүүдые буруу һүргэлгэ хадаа ливан арадай, сирин, арадай бүхы арабуудай илалта болоно гэжэ Сириин президент Хафез Асад Ливанай президент Жмайельтай телефоноор хөөрэлдэхэдөө мэдүүлбэ гэжэ САНА гэдэг информационно агентство мэдээсэнэ. Бэеэ дааһан бэ дулдыданги бэшэ байдалайнгаа түлөө тэмсэлдэнь Ливаниие Сири хододоо дэмжэхэ юм гэжэ Асад тэмдэглээ.

ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮДЭЙ ДҮНГҮҮД

БЕЛГРАД. Уласхоорондын шахардуу шанга байдалые һуларуулха, буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые хороохо, хизаарлаха, арадуудай хоорондохи этигэл найдалые бэхижүүлхэ, харилсаа холбоо тогтоохо талаар шэглүүлэгдэһэн бүтэмжэтэй һайн бүхы үүсхэлнүүдые Югослави болон Венгри дэмжэнэ гэжэ ВСРП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Я. Кадарай хани ёһоной албанай хэрэгээр СФРЮ-дэ ерэлгын дүнгүүд тухай, СКЮ-гэй ЦК-гай Президиумэй Түрүүлэгшэ Д. Марковичтай, мүн СФРЮ-гэй Президиумэй Түрүүлэгшэ М. Шпилягтэй тэрэнэй хэһэн хөөрэлдөөнүүд тухай эндэ толилогдоһон хамтын коммюнике дотор хэлэгдэнэ.

Мүнөө үедэ уласхоорондын байдалай улам түгшүүрилтэй болоһондо, буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгын үргэдхэгдэһэндэ һанаагаа зобожо байһанаа хоёр тала мэдүүлээ. Иимэ оршон байдалда шахардуу шанга байдалые һуларуулха шухала. Амгалан ёһоор зэргэ оршон һуулгын политика бэелүүлхэ гээшэ тэдэнэй ниитын байгуулалтаһаа дулдыдангүй бүхы гүрэнүүдэй бэелүүлхэ харилсаа холбооной тогтууритай һайн үндэһэ һуури болохо зэргэтэй.

ПРАВИТЕЛЬСТВО ТУШААЛҺАА БУУБА

ДАМАСК. Ороной правительствын тушаалһаа бууһан тухай Сириин премьер-министр Абдель Рауф Касм мэдүүлээ. САНА агентствын мэдээсэһэнэй ёһоор, кабинедэй тушаалһаа бууһыень Сириин президент Хафез Асад хүлеэн абаад, ороной шэнэ правительство бүридүүлхыень А. Р. Касмда даалгаба.

Араб социалис һэргээн хүгжэлтын партиин нютагай хүтэлбэриин һаяхан болоһон заседани дээрэ министрнүүдэй кабинедэй тушаалһаа бууха тухай шиидхэбэри абтаһан байгаа гэжэ мэдээсэл дотор тэмдэглэгдэнэ.

ХИТАДАЙ ПОЛИТИКА ТУХАЙ

ПЕКИН. Японой премьер-министр Я. Накасонэгэй албанай хэрэгээр Хитадта ерэхэеэ байһантай дашарамдуулан, КНР-эй Гүрэнэй Соведэй премьерэй орлогшо Вань Ли Японой корреспондентнүүдтэ интервью үгэбэ. Япондол адли, Хитад «өөрын онсо шэнжэтэй» юм гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Япон хадаа түрүү эрдэм, техникэтэй, экономическа талаараа хүгжэнги гүрэн, харин Хитад хүгжэжэ байгаа гүрэн болоно. Хоёр ороной хоорондохи эрдэм, техникын ба худалдаа наймаанай-экономическа харилсаас үргэдхэхэ арга боломжо бии, Японой премьерэй албанай хэрэгээр КНР-тэ ерэлгэ амжалтатай байха ёһотой гээд найдажа байһанаа мэдүүлээ.

Интервью соогоо совет-хитад харилсаануудта гол анхаралаа хандуулһан байна. Һаяхан Москвада үргэн ехэ хөөрэлдөө хээ һэмди. Тэрэнэй үедэ Хитадай тала амгалан ёһоор зэргэ оршон һуулгын табан гол ёһоной үндэһөөр Советскэ Союзтай харилсаагаа һайжаруулхые Хитадай тала хүсэһэн байна гэжэ тэрэ мэдүүлээ. Эб найрамдалай ба хани барисаанай хилэтэй байхые найданабди. Совет-хитад зүбшэлэлгын хөөрэлдөөнүүдэй мартын 12-то эхилхэ дүрбэдэхи шата амжалтада хүргэжэ болохо байна.

ХОТО, ХҮДӨӨГЭЙ ҺОНИН

СОЁЛОЙ ГУЛАМТА

Северомуйскда табадахи жэлээ искусствын һургуули хүдэлнэ. Һаруул ехэ, уужам байра соо һургуули түбхинэнхэй.

Эндэхи багшанар тон элэбхитэйнүүд, мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлхын тула оролдодог, һурган хүмүүжүүлгычи хүдэлмэридөө урагшаа һанаатайнууд юм.

Эдэ жэлнүүдтэ нютагай хүн зоной дунда соёл дэлгэрүүлгэдэ һургуули ехэ үүргэ дүүргэнэ, һурагшадынь һүүрин зоной урда концерт наадануудые табина. Уран һайханай харалга бэлдэхэ, үнгэргэхэ хэрэгтэ саг үргэлжэ хабаададаг юм. Тиимэһээл нийтын бүхы хэмжээ ябуулганууд искусствын һургуулиин коллективэй хабаадалгатайгаар үнгэрдэг.

Һургуулиин дүрбэн багшанарта, онсолбол О. В. Семушевада, М. А. Козловада, И. В. Абдуллинада, Е. П. Рыбалкинада «Табан жэлэй залуу гвардеец» гэһэн нэрэ зэргэ олгогдоо һэн. Мүнөө 4 отделенидэ 300 гаран һурагша һурана.

Зүүн Сибириин соёлой институт дүүргэһэн Сергей Иванович Семушев энэ һургуулине соёлой бодото гуламта болгохын тула ехэхэн хубитаяа оруулаа юм.

В. ПЛУТТ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: багша О. Р. Курай 4-дэхи классай һурагша Инна Романитта заабари үгэнэ.

Авторай фото.

АЛДАР СОЛОЁО ДУРДУУЛНА

Дүшэн жэлэй саана, 1944 оной январиин 27-до оронойнмнай түүхэдэ мартагдашагүй үдэр болоо һэн. Энэ үдэр Ленинград хото фашис булимтарагшадай хүреэлэлтэһээ гүйсэд сүлөөлэгдөө бшуу. Баярта энэ ушарта сэхэ хабаатай хүнүүд тухай хөөрэе. Новоильинск һуурнида ажаһуудаг Федор Пименович Кашин эндэ алдар солоёо дурдуулагшадай нэгэн юм.

Нарвын Улаан Тугта дивизиин хэлхээ холбоошодой 674-дэхи батальоной отделениие Ф. П. Кашин командалһан юм. Тэрэ Эхэ ороноо хамгаалха нангин уялгаяа үнэн сэхээр дүүргээ. Байлдаануудай үедэ хэлхээ холбоогоо найдамтай байлгаһанай түлөө «Шэн зоригой түлөө» медаляар шагнагдаа бэлэй.

Энэл нютагай сэрэгшэдэй нэгэн Вахрамей Андреевич Овчинников Ленинградска фронтын 8-дахи армиин стрелково 243-дахи полкын пулеметно ротые командалһан юм. Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай II шатын, Улаан Одоной орденууд В. А. Овчинниковай дайшалхы байдалда шалгарһыень гэршэлнэ.

Тихвин, Сосновцы, Домброво һууринуудые сүлөөлгэдэ хабаадаһан Григорий Поликарпович Пушкарев, эрхим хэлхээ холбоошодой тоодо ороһон Михаил Николаевич Потапов гэгшэдэй намтар нютагай эдир залуу үетэндэ бодото үльгэр жэшээ боложо үгэхэ бшуу.

Революциин үлгы хотые фашис булимтарагшадай хүреэлэлтэһээ сүлөөлгын байлдаанда ябаһан Александр Александрович Щепиние, Григорий Филиппович Щербининие, нэрлэжэ, эдэнэрнай ёһотойл шэрүүн үеые бэе дээрээ даажа гараһан гэжэ тэмдэглэе.

Нева мүрэн дээрэхи хотые хамгаалагшад олоной зүгһөө алдар солодо, хүндэдэ хүртэхэл ёһоороо хүргэнэ бшуу.

Л. ВИЛЬМОВА.

Загарайн район.

«КОНТАКТ» УРИНА

Городто гү, али хүдөө нютагта ажаһуудаг хүн зоной хэн нэгэнһээ:

— Кинодо хэр зэргэ ябадагбта?— гэжэ һурабалнай:

— Сагаараал болохо. Заримдаа нэгэ неделиин туршада хэдэн кинофильм харажархихаш, үгы гэбэл, һарадаа нэгэ дахин. Юрэдөөл, гоё кино алдадаггүй шахуу байхаб,— гэһэншүү дунда зэргын харюу дуулажа болохоор.

Тэед бидэ кино хэр зэргэ хаража шададагбибди гэжэ хүн бүхэн өөрһөө асуужа үзээл?.. Театр, литература, искусство сагаа үнгэргэлгын зүйл гэжэ тоолдогшье хүн ушардаг. Иимэ үзэлтэй хүнүүдэй һанал бодолынь өөрын үндэһэтэй. Нийтын болон соёлой ажабайдалда хабаададаггүй, бэеэ абанги, хүн түрэлтэнэй хуби заяан, үе саг тухай гүн гүнзэгы бодолнуудһаа өөрыгөө гамнаһан хүн зон тиигэжэ тоолодог гэшэ ха.

Эрдэм техникын хүгжэжэ байһан үе сагта «гоё һайханиие ойлгодог мэдэрэл тухай арсалдадаггүй юм» гэһэн үнинэй үгүүлэг баримтаяа алдаа. Мүнөө гоё һайханиие ойлгон мэдэрэлгэ тухай хүн зон үргэнөөр хөөрэлдэдэг болонхой. Гэхэтэй хамта һургуулида һуража байха үеһөөнь эхилжэ, хүүгэдые тэрээндэ һургана «Өөр доторoo уран, гоё һайханиие ойлгохо мэдэрэлэй хүгжэлтэдэ бэлэдхэл, шунал абьяас, үсэд нэтэрүү хүдэлмэригүйгөөр искусство хэндэшье бэлэхэнээр ойлгогдодоггүй» гэжэ В. Г. Белинскиин хэлэһэн үгын удха мүнөөшье онсо шухала зандаа.

Хараһан фильмээ юугээрээ зохид байгааб, юундэ муугаар табигданхайб, режиссер-найруулагшад фильмынгээ гол удхые хэр зүбөөр тайлбарилжа шадааб гэхэ мэтээр шүүмжэлхын тула кинематографиин талаар юрын эрдэм мэдэсэтэй, бэлэдхэлтэй байха хэрэгтэй.

Улаан-Үдэ хотын «Дружба» гэжэ кинотеатрай дэргэдэ харагшадай «Контакт» гэжэ киноклуб эмхидхэгдэнхэй. Тэндэ долоон темэһээ бүридэһэн «Харагша боложо шадаха искусство» гэһэн программаар хэшээлнүүд үнгэргэгдэдэг. «Киногой искусствын мүндэлгэ ба хүгжэлтэ», «Манай үеын хүн ажабайдалдаа, экран дээрэ», «Экранай хүгжэм ба дуунууд», «Классикын бүтээлнүүдые экранда найруулгаар амжалтанууд ба алдуунууд» гэһэн темэнүүдээр хэшээлнүүд болоһон байна. Удаадахи хэшээлнүүд хилын саанахи кинематографида зорюулагдаха. Киногой искусствада үнэн зүрхэнһөө дураһан харагшад, мүн лэ кинодо һожоргүй хүн зон иимэ хэшээлнүүдэй удаа танилшье, шэнэшье фильмүүдые бүри ондоо нюдөөр харадаг байна.

«Контакт» гэжэ киноклубые байгуулагшад нийтын совет эмхидхэгшэд юм. Тэдэнэй тоодо ссёлой мэргэжэлтэд оронхой. Тусхайлбал, Зүүн-Сибириин гүрэнэй соёлой институдай кафедрые даагша А. П. Довнарович, шүүмжэлэгшэ, хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат Э. А. Уланов, Зүүн-Сибириин технологическа институдай багша, философиин эрдэмэй кандидат Е. А. Голубев, Улаан-Үдын соёл-гэгээрэлэй училищиин багша П. В. Шапова, арадай депутадуудай Октябрьска райгүйсэдкомой соёлой таһагай инспектор Т. Я. Корчуганова болон бусад тэрэнэй гэшүүд болонхой.

Совет ба хилын саанахи киноискусствын түйлалтануудые дэлгэрүүлгэ, киногой эрдэм мэдэсэтэй харагшые хүмүүжүүлгэ ба саг үргэлжын харилсаа холбоо байгуулга, киногой шэнэ һонинтой танилсуулалга — «Контактын» гол зорилго юм.

Тус киноклубта ехэтэ һайшаагдаһан кинофильмнүүдһээ хэһэгүүдые харахада болохо. Харагшадай асуудалнуудта урилгаар ерэһэн артистнууд, эрдэмтэд, уран зохёолшод, багшанар, журналистнууд болон кинотеатрай хүдэлмэрилэгшэд харюусадаг.

«Контакт» киноклубай уулзалганууд һара бүриин дүрбэдэхи средагай 18 сагта үнгэргэгдэдэг.

С. АНТУШЕВ,
журналист.

ОЛЗОТОЙ БУСАНАД

Кабанскын районой загаһа олзоборилгын «Прибайкалец» колхозой А. А. Метелевэй хүтэлбэрилдэг бригада район дотороо бүтээсэ ехэтэй ажалаараа мэдээжэ юм. Тус бригада СССР-эй Верховно Соведэй һунгалтын үдэр кварталайнгаа түсэб дүүргэхэ гэһэн социалис уялгаяа февралиин 15-да сүм дүүргэһэнээ мэдүүлээ. Тэдэнэр ехэ талаантай байжа, февралиин 20-до арбан мянган килограмм загаһа олзоборилбо.

Тус колхозой коллектив байгша оной эхиндэ 2750 мянган центнер загаһа олзоборилхо гэһэн уялгатай.

С. БОГУСЛАВСКИЙ,
«Байкальские огни» газетын хүдэлмэрилэгшэ.

10.000 ТҮХЭРИГЭЙ ШҮҮБЭРИ

1983 ондо «Спортлотогой» республиканска управлени «Спринт», «49-һөө 6-ень», «36-һаа 5-ень» гэһэн спортивно-тоото лотерейн 1.905.300 түхэригэй биледүүдые хүн зондо худалдаа һэн.

Тираж бүхэнэй үедэ управлениин таһагта республикын 19 районһоо «Спортлотогой» 6 мянганһаа 10 мянган хүрэтэр биледүүд ородог. Холын районуудай, онсолбол, Ахын, Баунтын, Хойто-Байгалай районуудта ажаһуугшад тиражай болохын урда 20 үдэр урид «БВ» хубинуудые «Спортлотогой» хайрсагууд руу хэдэг юм. Бусад районуудта тиражай болохо сагһаа 10 үдэр урид «БВ» хубинууд суглуулагдадаг.

Улаан-Үдэ хотодо ажаһуугшад «БВ» хубинуудаа саг соонь хайрсагууд руу табижа үрдеэгүй һаа, пятница бүхэндэ 5 час болотор «Спортлотогой» управлениин дэргэдэхи хайрсаг руу хэхэдэнь болохо.

«Спортлотогой» шүүбэритэ биледүүдээр тираж бүхэндэ 3 ба 4 номерой таагдаһанай түлөө 2-һоо 4 мянга хүрэтэр түхэриг мүнгэн түлэгдэдэг.

«Спортлотогой» нааданда хабаадахадаа, заатагүй ехэ шүүбэридэ хүртэһэйб гэһэн зорилго урдаа табихань буруу гэжэ һанагдана. Юуб гэхэдэ, энэ нааданаймнай бодото үг зорилгонь хэдаа сагшадаа физкультура ба спортые хүгжөөхэ гэһэн дэмбэрэлтэй зорилго бшуу.

Саг үргэлжэ наададаг хүн аза талаанда заабол хүртэдэг гэшэ. Улаан-Үдэдэ ажаһуугша К. Г. Кузьмин һая 7-дохи тиражай дүнгүүдээр 10 мянган түхэриг шүүжэ амжаба. Тэрэ иигэжэ хэлээ һэн: «Тираж бүхэндэ 10—15 билет заатагүй абадагби. Хэдэн жэлэй туршада «Спортлотогой» нааданда таһалгаряагүй хабааданаб. Эдэ жэлнүүдтэ 3 ба 4 номернуудые нэгэнтэ бэшэ таадаг байгааб. Мүнөө 10.000 түхэриг шүүбэб. «36-һаа 5-ень» гэһэн билетдэ 5 номер таагаа ха юмбиб. Саашадаашье наадахаб. Энэ наадантай танил бэшэ хүнүүдые нэгэшье тираж үнгэргэнгүй хабаадыт гэжэ уряалхаа байнаб».

Наймадахи тиражда Буряадта ажаһуудаг үшөө нэгэ хүн АБ № 16708021 сериин билетдэ табан номер таагаа.

А. ИЛЬИНА,
«Спортлотогой» республиканска управлениин ахалагша инструктор.

Түрүүшын дүнгүүдээр

Эдиршүүлэй дунда шатараар Улаан-Үдэ хотын түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ табан наадан үнгэргэгдэбэ. Бага наһатанай бүлэгтэ мүрысөөн бүри шангадана. Энэ бүлэгтэ тус тустаа 4 очкотой болоһон Володя Дашинимаев, Андрей Николаев, Ваня Тулохонов, Валентин Захаров эрхимлэнэ.

Дундуур наһатанай бүлэгтэ 35-дахи дунда һургуулиин һурагша Женя Бартиков, 4-дэхи һургуулиин һурагша Тимур Иванов гэгшэд мүн лэ 4 очкотой болонхой.

Басагадай дунда 33-дахи һургуулиин түлөөлэгшэ Дарима Гуржапова 4.5 очко абажа, нэгэдэхи һуури эзэлхэдээ, шатараар городой чемпионка болобо. Женя Максимова (46-дахи һургуули) хоёрдохи, Настя Агафонова (14-дэхи һургуули) гурбадахи һууринуудта гараа.

Л. ГАРМАЕВА.

ХАБАР, ХАБАР...

Март һарада республикын эхэнхи газарта эртын хабар айлшалан ерэдэг. Үдэр үтэ боложо, байгаалида амидаралай амисхаалай халуун сохисо мэдэрэгдэжэ эхилдэг.

Календариин ёһоор хабар мартын 1-һээ эхилдэг гэшэ. Харин астрономууд хабарнай мартын 23-һаа — үдэр, һүниин тэнсэлгэһээ захалдаг гэжэ тоолодог. Фенологуудай тэмдэглэлээр, жэргэмэл шубуухайнуудай ниидэн ерэлгын хаһа хабарай эхин гэгдэдэг юм байна. Метеорологуудай һанамжа мүн лэ һонирхолтой: сүүдхын агаарай дунда зэргын температурын 0 градусһаа дээшэ болоһон үдэрһөө хабарнай захалдаг гэжэ эдэмнай тоолоно ха юм.

Сагай уларил март һарада саг үргэлжэ хубилжа байдаг. Хүсэхэн «шэмхүүр» һалхин уданшьегүй нарата дулаан үдэрнүүдээр һэлгэгдэдэг бшуу.

Хадын ташалангуудай урдахи хаяадахи саһан нэн түрүүн хайладаг, һарын тэн багаар хонгёохон горхонууд харьялжа, һүүл багаарнь нуга сабшалангуудай тогтомол саһан хайлажа, газартаа шэнгэдэг гээшэ.

Үшөөһэн модон энэ үедэ хэды һайханаар үзэгдэдэг бэ! Бамбагар зөөлэхэн, мүнгэлиг гүлгэн мүшэрнэнь сагаалхижа, ершон тойронхи байдалай шэмэглэл болодог бшуу. Алаг туунуудай удаа тоодогууд ниидэн ерэдэг.

Һарын һүүл багаар саһанһаа сүлөөрһэн тала дээгүүр булжамуурай дуун таһалгаряагүй зэдэлдэг.

Боро гүрөөһэд хадын урда ташаланда гаража, нэлгэй наранай элшэдэ игаанад. Хандагай болон бугануудай эбэрнүүд ургана. Зумбараанууд нүхэнһөө гаража, һэр-мэрхэн согсойлдон гүйлдэдэг.

Байгал далай дээрэ дулаан үдэрнүүдтэ хаб загаһан мүльһэн дээрэ гаража игаана.

Мүнөө жэлэй март һара сагай уларилай байдалай талаар урда жэлнүүдэй энэ хаһынхитай адлирхуу юм. Агаарай дунда зэргын температура 12—17 градус хүйтэн байха. 3—10 миллиметр хэмжээнэй шииг нойтон орохо. Һарын туршада үүлэгүй сэлмэг үдэрнүүд олон байха. Һарын хоёрдохи арбан хоногой тэг дунда, гурбадахи арбан хоногто саһан орожо һалхилха.

Мартын түрүүшын хахадта һүниндөө 20-һоо 25, 10-һаа 15 градус, хойто районуудта 25-һаа 30, 17 һоо 22 градус хүрэтэр хүйтэн байха. Үдэртөө 7—12, заримдаа 2—7 градус хүйтэн байхаар хүлеэгдэнэ.

Һарын хоёрдохи хахадта агаарай температура һүниндөө 12—17, хойто районуудта 17—23, үдэртөө 3—8 градус хүйтэн байха һаа, зарим үдэрнүүдтэ 1—6 градус хүрэтэр дулаан байха юм.

Н. АФОНИНА
Улаан-Үдын гидрометобсерваториин директор.

ТЕЛЕВИДЕНИ

Мартын 11-һээ 16 хүрэтэр

ВОСКРЕСЕНИ, 11

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 —«Время». 9.40 — «Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — «Бидэнтэй хамта хэ, бидэнтэй адляар хэ, бидэнһээ һайнаар хэ». 10.55 — «Солдат Иван Бровкин» — уран һайханай фильм 12.25 — Камерна хүгжэмэй концерт. 12.50 — һүүлэй һонин (12.55 хүрэтэр). 15.15— һүүлэй һонин. 15.35 — Баримтата фильм». 15.45 — «Газар дээрэ, огторгойдо, уһан далай дээрэ». 16.15 — «Эрдэмтэд — Москва шадарай агропромышленна комплексдо. 16.45 — Биологиин эрдэмэй доктор О. М. Кожоватай һурагшадай уулзалга 17.00 — «Орел городой баянистнуудай трио наадана 17.50 — «М. Шолоховой геройнууд театрай сценэ дээрэ».

Улаан-Үдэ. 18.30 — «Байгал». 18.40 — «Талын галнууд» — тележурнал. (буряадаар). 19.10 — «Байкал».

Москва. 19.30 — «Ажалай һүүлээр» — баримтата фильм 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 20.00 — «Коллектив юу шадахаб. (2-дохи дамжуулга). «Ажалша атом». 20.30 — «Средь шумного бала» — фильм-концерт. 20.55 — «Петля» гэжэ А. Адамовай романаар найруулагдаһан 3 серитэй уран һайханай телефильм (1 сери). 22.00— «Время». 22.35 — М. Ю. Лермонтов. «Тамбовская казначейша» — фильм-концерт. 23.15 — «Футболой шэнжэлэл». 23.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». (24.00 хүрэтэр).

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — «Земные дела летчика Нургалиева» — телефильм. 9.25— 10.35 — «Географи. 8-дахи класс. «Алас-Дурнын район». 10.05, 13.40 — Англи хэлэн. 11.05 — ПТУ-гай һурагшадта Астрономи. «Һара». 11.35, 12.40 — «Түүхэ. 7-дохи класс. Оородой XVII зуун жэлэй соёл культура. 12.05 — «Гэр бүлэ ба һургуули» —тележурнал. 13.10 — «Физикэ. 9-дэхи класс. «Полупроводнигуудые

ПОНЕДЕЛЬНИК, 12.

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва 8.55 —Дамжуулгын программа 9.00 —«Время». 9.40— Үглөөнэй гимнастика. 9.55—Мультфильмнүүд. 10.25— «Петля»— гурбан серитэй уран һайханай телефильм. (1-хи сери). 11.30 — «Мэдээжэ аад, юрэ бусын юумэн». 12.30— ЦТ ба ВР-эй ород дуунай академическэ хоорой концерт. 13.15— һүүлэй һонин. (13.20 хүрэтэр) 15.15— һүүлэй һонин. 15.35— «Табан жэл—хүн бүхэнэй хэрэг. Баримтата телефильмнүүд 16.05— «Улаан нэран, мандыш»— телефильм 16.55—Түүхын хуудаһанууд. «Газар дээрэ эзэн байха». 17.25 —Эжын һургуули. 17.55— «Гарзада бү оро» —эрдэм-дэлгэрүүлгын фильм. 18.05 — Үхибүүдтэ «Алтан үүдэн» гэһэн дамжуулга. 19.00—ПТУ-да юундэ, хайшан гэжэ һурганаб? КПСС-эй ЦК-гай һургуулиин реформо тухай проект зүбшэн хэлсэнэбди.

Улаан-Үдэ. 19.30— «Байгал» 20.10— Экономикын шэнжэлэл.

Москва 20.25— «Хүнүүд ба ажал хэрэгүүд». Хүдөө нютагуудта үндэр бүтээсэтэй техникэ бүтээн гаргахын түлөө Волгоградай тракторна заводой ажалшадай мүрысөөн тухай. 20.55— «Петля» (2 сери). 22.00—«Время». 22.35— Баримтата экран. 23.35 — Бахай зохёолнуудай сюитэ. 23.45— «Мүнөөдэр—түби дэлхэйдэ» (24 час хүрэтэр).

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва 8.55— Дамжуулгын программа. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика 9.15— «Энэ талаар хэрэг мэдэнги байха» —баримтата телефильм. 9.35, 10.45— Природоведени. 3-дахи класс «Сүл губиин байгаали». 9.55— Шубууд ба ангуудые гэртээ барилга тухай эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 10.15 —«Ород хэлэн». 11.05— А. С. Пушкинай онтохонууд. 11.35, 12.50— Түүхэ. 6-дахи класс. «Христофор Колумбын аяншалга». 12.00— «Эрдэм наука ба бидэ ажабайдал». 12.30— «Амар мэндэ, дельфин»—эрдэм-дэлгэрүүлгын фильм. 13.15 —Юрэнхы биологи. 10-дахи класс. «Синтетическая теория эволюции». 13.45— «Хуули хэр мэдэдэгбши? Социалис общежитиин гуримууд тухай». 14.30 —И. С. Бахай творчество. 15.15 —«Мөөрэ ба хүрьһэн»— эрдэм-дэлгэрүүлгын фильм. 15.25—Л. Н. Толстой. «Живой труп». 16.10— һүүлэй һонин. 16.15— 18.50—Забһарлалга.

ВТОРНИК, 13.

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва 8.55— Дамжуулгын программа. 9.00— «Время». 9.40— Үглөөнэй гимнастика. 9.55—Баримтата фильмнүүд. 10.35— «Петля» — (2 сери). 11.40— Ленинскэ комсомолой шангай лауреадуудай концерт. 12.45— «Гэбэдүүдай замаар» —баримтата телефильм. 13.15 —һүүлэй һонин. (13.20 хүрэтэр). 15.15— һүүлэй һонин. 15.35— Хүдөөгэй һонин»—баримтата телефильмнүүд. 16.35 —СССР-эй МВД-гэй жэшээтэ оркестр наадана. 17.15—«Мэдэ, шада» —һурагшадта эрдэм-дэлгэрүүлгэ тухай дамжуулга. 18.00 —«Манай корреспондентнүүд хөөрэнэ».

Улаан-Үдэ 18.30— «Байгал». 18.40— «Саян» — хүдөөгэй ажалшад тухай дамжуулга. 19.20— «Байгал».

Москва. 19.45 — Мүнөөдэр —түби дэлхэйдэ. 20.00— Хараасгайн һүүл юундэ һалаатайб?—мультфильм. 20.10 — Коллектив юу шадахаб? (3-дахи дамжуулга). «Курчатовай гэртэ». 20.55— «Петля» (3-дахи сери). 22.00—«Время». 22.35 —«Оперото уулзалга». Композитор Н. А. Римский-Корсаковой түрэһөөр 140 жэлэй ойдо. 23.45— «Мүнөөдэр—түби дэлхэйдэ». (24 час хүрэтэр).

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 —Дамжуулгын программа. 9.00— Үглөөнэй гимнастика. 9.15— «Зэйскэ заповедник»— баримтата телефильм. 9.35, 10.35— Хүгжэм. 2-дохи класс. Э. Григ. «Пер Гюнт». 10.05, 14.05— Француз хэлэн. 1-дэхи жэлэй һурагшадта. 11.05— ПТУ-гай һурагшадта. «Гоё һайханда дуратайгаар хүмүүжүүлгэ». Графика. 11.35, 12.35— Физикэ. 8-дахи класс. «Реактивнэ движение». 12.05 —«Шатарай һургуули». 13.05 —Юрэнхы биологи. 9-дэхи класс. «Хүнэй бии болоһон тухай». 13.35 —Түүхэ. 7-дохи класс. Петр Первый ба тэрэнэй реформонууд». 14.35 — «Ажахы эрхилэлгын һургуули». «Хүтэлбэрилхэ гээшэ бэлэн бэшэ» 15.20— В. Гюго. «Ажабайдалайнь, творчествынь шатанууд». 16.15—һүүлэй һонин. 16.20, 18.30—Забһарлалга.

СРЕДА, 14.

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва 8.55— Дамжуулгын программа. 9.00— «Время». 9.40— Үглөөнэй гимнастика. 9.55 —Баримтата фильмүүд 10.30— «Петля» (3-дахи сери). 11.35— «Аяншалагшадай клуб». 12.35— Классическа хүгжэмэй концерт. 13.00— һүүлэй һонин. (13.05 хүрэтэр). 15.15— һүүлэй һонин. 15.35— «Директорэй юрын үдэрнүүд».—баримтата телефильм. 15.50— Концерт. 16.25— «Долоон хоногой «спорт». 16.55—«Ород хэлэн». 17.25— Хилын саанахи уран һайханай искусство.

Улаан-Үдэ. 18.10 — «Дүнэн» КПСС-эй ЦК-гай февралиин (1984 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө». 18.50 — «Байкал». 19.10 —«Арадай хиналтын экран».

Москва 19.45— «Мүнөөдэр —түби дэлхэйдэ».

Улаан-Үдэ. 20.00—«Байгал».

Москва 20.10 — «Мүнөө үеын дэлхэй ба хүдэлмэришэдэй хүдэлөөн». 20.40— «Экран дээрэ — кинокомеди». «Эхиршүүл». 22.00— «Время». 22.35— Г. Берлиоз. «Римскэ карнавал». 22.45— «Юрий Бондарев» — баримтата телефильм. 23.45 — «Мүнөөдэр— түби дэлхэйдэ». (24 час хүрэтэр).

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва 8.55— Дамжуулгын программа. 9.00— Үглөөнэй гимнастика. 9.15— «Дорога к белому полю» —баримтата телефильм. 9.35, 10.35— Астрономи. 10-дахи класс. «Одо мүшэд». 10.05, 13.35—Немец хэлэн. 1-дэхи жэлээ һурагшадта. 11.05— К. Г. Паустовский. «Мещерская сторона». 11.35, 12.40— Хүгжэм. 5-дахи класс. Н. А. Римский-Корсаковой «Снегурочка» гэһэн оперо. 12.05— «Гэр бүлэ ба һургуули»— тележурнал. 13.10 —Зоологи. 7-дохи класс. «Һүн тэжээлтэ амитад». 14.05 — «Ажабайдалай формуло»—телеочерк. 14.35— А. Блок. «Арбан хоёр» 15.05— «Замбуулинай зуун жэл. Туужа бэшэгэй хуудаһанууд». (2-дохи фильм). «Замбуулинай хабар». 16.05 —һүүлэй һонин. 16.10— 18.10—Забһарлал.

Москва 18.10— «...16-тай.

ЧЕТВЕРГ, 15.

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55—Дамжуулгын программа. 9.00— «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55— Эрдэм-дэлгэрүүлгын фильмүүд 10.35— «Экран дээрэ—кинокомеди». «Эхиршүүл». 11.55— «Инаг дуран тухай» —концерт. 12.20— Поэтессэнүүд шүлэгүүдээ уншана. 12.50— һүүлэй һонин. (12.55 хүрэтэр). 15.15— һүүлэй һонин 15.35— 80-аад онуудай коммунистнууд. Баримтата телефильмнүүд. 16.25 «Газарай һөөм»— фильм-концерт. 16.55— «Лечение высотой»— баримтата фильм. 17.15—«Шатарай һургуули». Разряднигуудай класс. 17.45— Концертын зал соо — һурагшад. 18.45— Олон түмэнэй ленинскэ университет. «Хоёр дэлхэй—хоёр ондоо политика. Дайнда эсэргүү мүнөө үеын хүдэлөөн тухай.

Улаан-Удэ. 19.15 — Уласхоорондын шэнжэлэл. (буряадаар). 19.30 — «Байгал».

Москва. 19.45 — **«Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ».**

Улаан-Үдэ. 20.00 — «Байкал». 20.20 — **Табан жэлэй түг үргэгшэд».**

Москва. 21.00 — «Эсэгэтээ уулзалга» — баримтата телефильм. 22.00 —«Время». 22.35 — **КПСС-эй ЦК-гай һургуулиин реформо тухай проектые зүбшэн хэлсэнэбди.** 23.05 — Л. Минкус. «Пахита» гэжэ баледһээ. «Дивертисмент. 23.35 — «Табун в горах» — баримтата фильм. 23.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ» — (24.00 хүрэтэр).

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — «Искусство үйлсэ гараба» — баримтата телефильм. 9.35, 10.35 — Юрэнхы биологи. 10-дахи класс. «Селекция животных». 10.05, 13.10 —Испан хэлэн. 11.05 — «Ород арадай түүхэтэ дуунууд». 11.35, 12.40 — Физикэ. 9-дэхи класс. «Полупроводнигуудые хэрэглэлгэ». 12.05 — Эжын һургуули. 13.40 — А. С. Грибоедовой ажабайдалайнь творчествын шатанууд. 14.30 — «Всадник без головы» — уран һайханай фильм. 16.05 — һүүлэй һо-

ПЯТНИЦА, 16

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — «Хожомдоһон инаг дуран» — уран һайханай телефильм. (1, 2 серинүүд). 12.25 — «Центр притяжения» — баримтата телефильм. 13.10 — һүүлэй һонин. 13.35 хүрэтэр). 15.15— һүүлэй һонин. 15.35 — «Хүн ба байгаали» — баримтата телефильмнүүд. 16.15 — Концерт. 16.55 — «В каньонах Чарына» — баримтата телефильм. 17.10 —«Москва шадарай тосхоной мүнөөнэй байдал, ерээдүй». 17.40 — «Братья Орбели» — баримтата телефильм.

Улаан-Үдэ. 18.30 — «Байгал». 18.40 — Хүдөөгэй ажалшадай захилаар концерт. (буряадаар). 19.20—«Байкал».

Москва. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ». 20.00 — Ягаан үнгэтэй гурбан сэнхир нуур». — мультфильм. 20.10 — «Хани барисаан» — тележурнал. 20.40 — «Достоевскиин ажабайдалһаа 26 үдэр» — уран һайханай фильм. 22.00 — «Время». 22.35 — «Мирей Матье дуулана». (Франци). 23.35 — «Саратовская вышивка» — баримтата телефильм. 23.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэйдэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — «Амитадай дүрэ зураг буулгагдана» «Үнэгэн» — эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 9.35— 10.35 — Географи. 8-дахи класс. «Алас-Дурнын район». 10.05, 13.35 — Англи хэлэн. 11.05 — ПТУ-гай һурагшадта Астрономи. «Планетэнүүд». 11.35 — М. П. Пришвин. «Наранай нөөсэ». 5-дахи класс. 12.05 — «Совет гүрэнэй, эрхын үндэһэнүүд». 8-дахи класс. «Хүдэлмэришэн ангиин зэргэ-

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Роторой ходо эрьелдэжэ байхын түлөө» — А. Мальцевай статья. «Гагаринай үетэн ургана»—Ю. А. Гагаринай түрэһөөр 50 жэлэй ойдо зорюулагдаһан баяр ёһололой вечер тухай ТАСС-ай мэдээсэл. «Хонинодой халуун хаһа»—мэдээсэлнүүдэй суглуулбари. СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Түрүү дүй дүршэлые олоной шалабари болгохын түлөө»—Н. Содномовой статья. «Ленэһээ Витим хүрэтэр» — А. Кривойн статья. «Совхоз барилгаһаа эхитэй» —С. Убеевэй статья. Түрэл орон доторнай.

Гурбадахи хуудаһанда. «Арадай үнэн сэхэ хүбүүн» —Г. Санжиевай статья. Хилын саанаһаа.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Манай хиналта—танай аюулгүй байдал» — Е. Бронштейнэй статья. «Түймэрэй аюулые һэргылхын түлөө» —Б. Ивановой статья. Нютаг нютагай һонин. Телевидениин долоон хоногой һонин. Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД. ИНДЕКС 670000

УЛАН-УДЭ ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62 отв. секретарь — 2-50-52 секретариат 2-66-76 отделы: партийной жизни — 2-34-05 пропаганды — 2-56-23 промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, 2-57-63, информации — 2-60-91 переводов — 2-54-93, писем и селькоров 2-67-81, корректорская — 2-33-61 выпускающие — 2-35-95, отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Го[с]ударственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и [книж]ной торговли. г. Улан-Удэ, ул. Ленина Н-01361. Заказ № 60. Индекс